...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 243 (10304) | 1963 оной октябриин 13, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Хоринхид гүрэндөө таряа тушаааха уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ

Хориин үйлэдбэриин управлениин таряашад, механизаторнууд таряа худалдаха социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ. Эхэ ороной амбаарта 254 мянган центнер эрхим шанартай таряан зөөгдэбэ. Тиигэжэ уялгаһаа гадуур 4000 центнер таряан тушаагдаа.

Гүрэндэ таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Мүнөө управлениин колхоз болон совхозуу(д) ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэглэгдэхэ ороон таряанай үрэһэ хаажа сүм дүүргээ.

И. ИГНАТЬЕВ, үйлэдбэриин управлениин начальник,
Г. БОРОДИН, хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо,
Б. АЮРОВ, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

...гдэнги колхоз, совхозуудай экономикые хүгжөөхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхыень ороноймнай хүдөө ажахын бүхы ...элмэрилэгшэдтэ Винницкэ областиин Хмельницкэ үйлэдбэриин управлениин колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй болон мэргэжэлтэдэй хандаһан уряа тухай

...гдэнги колхоз, совхозуудай экономикые хүг...ын зарим асуудалнууд тухай» КПСС-эй ЦК-...езидиумдэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэ... зүбшэн хэлсээд, мүн өөһэдынгөө арга болом...дые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн хаража үзөөд, ...цкэ областиин Хмельницкэ колхоз, совхозуудай ...лениин колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэри... хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, бүхы хүдэлмэрилэг...кономическа талаараа һула ажахынуудай гээг... хоёр жэлэй туршада зайсуулха гэһэн уялга ..., колхоз, совхозуудайнгаа экономикые хүгжөө...хын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхыень уряалан, оронойнгоо хүдөө ажахын бүхы ажалшадта хандаба.

Экономическа талаараа һула ажахынуудай гээгдэлые хоёр жэлэй туршада зайсуулха уялга абаад, колхоз, совхозуудай экономикые хүгжөөхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай уряатайгаар хандаһан Винницкэ областиин Хмельницкэ үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые КПСС-эй ЦК һайшааба.

Хмельницкэ үйлэдбэриин управлениин а... ...чадай бэшэгые колхознигуудай болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэ, колхоз, совхозуудай экономикые бэхижүүлхэ талаар, хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилэн тушааха талаар гаргагдаһан патриотическа энэ үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомууд болон обкомуудта, үйлэдбэриин управленинүүдтэ, партийна, профсоюзай, комсомольско организацинуудта һайшаан дурадхаба.

Социалис мүрысөөнэй ямараар ябажа байһые һайнаар харуулха гэжэ «Правда», «Известия», «Сельская жизнь», «Труд» газетэнүүдэй редакцинуудые тэрэшэлэн республика, хизаарнуудай болон областьнуудай газетэнүүдые, үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүдэй газетэнүүдые КПСС-эй ЦК уялгалба.

Экономическа талаараа һула колхозуудай гээгдэлые хоёр жэлэй туршада зайсуулая

...дөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ Винницкэ областиин Хмельницкэ үйлэдбэриин управлениин ...лхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй, бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй эльгээһэн бэшэг

...гэ нүхэдүүд!

...ууратай Эхэ оронойнмай хү...ын хүдэлмэрилэгшэд, бүхы ...радтаал адляар, партиингаа ...здын түүхэтэ шиидхэбэри... амжалтатайгаар бэелүүлхын ...коммунизмын материально... ...э үндэһэ һуури байгуул... ...ө эрид шангаар тэмсэжэ ...

... арадай энэ хэрэгтэ Хмель...үйлэдбэриин колхоз, совхозуу... управлениин ажалшадшье ...өө хубитые оруулна. ... ЦК-гай сентябриин (1953 ...енумэй һүүлээр үнгэрһэн ...э эрэгтэй, эмэгтэй колхоз... совхозуудай эрэгтэй, эмэг... ...элмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, партийна болон комсомолой организацинууд хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндөө худалдахын тула угаа оролдосотойгоор ажаллаһан байна.

Шэн зоригто ажалнай амжалтатай байгаа. Хэдэн жэшээ харуулаябди. Управлениин колхозууд болон совхозууд 1953 онойхитой сасуулбал, 1962 ондо ороон таряа 1,8 дахин ехээр, мяха 2,4 дахин, һү 3,3 дахин ехээр абадаг болоо. Хүдөө ажахын эгээн шухала продуктнуудые гүрэндөө нилээд ехээр худалдадаг болоо.

Хмельницкэ управлениин колхозууд болон совхозуудай гүрэндөө худалдаһаниинь:

	1953 он	1962 он	1963 он (октябриин 1-дэ)
...—мянган тонно	20,2	31,8	42,8
...—тонно	1187	3055	2696
...тонно	6628	16006	12753

...нитын фонд ургаһан, хү... ажалшадай материальна ...айжарһан, соёл культурын ...оюун бодолойнь хэмжээн ...н байха юм. Манай үй...н управлениин хүдөө ба... ...байрын хэдэн мянган ...н шэнэ гэрнүүдые, малай ...таад байрануудые, клуб, ...нууд болон олохон барил... бодхоогоо.

...гараһан замаа эрьен ха...раа, бидэ мүнөөдэр омо...гоор иигэжэ хэлэнэбди: ...мунис партимнай, тэрэнэй Центральна Комитет нү...кита Сергеевич Хрущевой ...аар колхоз, совхозуудые ...хын тула, партиин XXII ...табиһан агууехэ зорилго... хүдөө ажахымнай амжал... шиидхэхын тула али бо...оролдожо байгаа, оролдоно...

...рилгонуудые шиидхэхэдэ ...ахын хүтэлбэрилгые шэ...үбилгаһан, хүдөөдэ шэнэ ...дые—үйлэдбэриин управ... болон парткомуудые бай...ябадал туһална. Үйлэдбэ...авленинүүд хадаа колхо...н совхозуудые хүтэлбэрил...а мүнөөнэй зорилгонуудтай ...арга мүн байна гэжэ бидэ ... Үйлэдбэриин управле...олон партийна комитедүүд ...лээд хүдэлмэри хээд бай...эр таряан ажалай болон ...ай продуктнуудые бүри ...лэдбэрилэн, гүрэндөө ту...а боломжонуудые улам ...рэнээр хэрэглэхэдэнь кол...олон совхозуудта туһалаа. ...й управлениин жэшээ харагдана.

...нигуудай, совхозуудай хү...элэй мэргэжэлтэд болон ...бүхы ажалшадай шэн зо... хүдэлһэнэй ашаар ...н ажахынууд энэ жэлдэ ...ряа тушааха жэлэйнгээ тү...болзорһоонь урид дүүргээ, ...лоо 2,6 миллион пүүд ...ряа тушаагаа, түсэбһөө ...ыаа миллион пүүд талха ...ндөө худалдаха уялга абаа.

...ай амжалтамнай бидэниие ... Теэд хэрбээ районоймнай ...нуудууд хүдөө ажахыгаа ...тушаа партиин хараалһан ...дые нарин нягтаар дүүр...бүри ехэ амжалта туйлаха ...гөөр манай управлени до...эрхэ байдалтай колхозууд ...эрхилэлгын талаар ондо ...мүнгүүдые туйлана.

... Кировэй нэрэмжэтэ, ...нэрэмжэтэ, Ленинэй нэ... хүдөө ажахын түрүү ар...тарһаа 25—28 центнер ороон таряа дунда жэшээгээр хуряажа, 155—260 түхэриг мүнгэн олзо доход гектар газарһаа абана. Харин тиихэдэ Ждановай нэрэмжэтэ, Коцюбинскын нэрэмжэтэ, мүн «Маяк коммунизма» колхозууд — хоёр дахин багые абана.

«Гээгдэнги колхоз, совхозуудай экономико хүгжөөлгын зарим асуудалнууд тухай» КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэгые зүбшэн хэлсээд, бидэ тэрэ бэшэгые үнэн зүрхэнһөө һайшаанабди. Энэ шухала документ дотор бүхы совет таряашадай һанал хүсэлынь харуулагдаһан, гээгдэнги колхоз, совхозуудай экономикые бэхижүүлхэ эли һайн, тодорхой арга замууд хараалагдаһан байна.

Манай партком, үйлэдбэриин управлени зарим нэгэн колхозуудай гээгдэл зайсуулха тушаа хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлбэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой заабаринуудые хүтэлбэри болгохо зуураа, управлениин болон партийна комитедэй хүдэлмэрилэгшэд экономическа талаараа һула колхозуудай гээгдэдэг шалтагаание гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэһэн, экономикоёо хүгжөөхэ тушаа, ажахынгаа һалбари бүхэнэй аша үрые дээшэлүүлхэ тушаа тодорхой хэмжээ ябуулгануудые зохёоходонь гээгдэнги колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ туһалба. Тэдэ хэмжээ ябуулганууд болон һайшаалнуудынь колхознигуудай суглаанууд дээрэ, парткомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Манай управленидэ 35 колхозууд бии. Тэдэнэй арбаниинь экономическа талаараа һула юм. Тиимэ һула колхозууд гэбэл, Ждановай нэрэмжэтэ, «Дружба», Шевченкын нэрэмжэтэ, Коцюбинскын нэрэмжэтэ, «Маяк коммунизма», Чапаевай нэрэмжэтэ, Ильичэй нэрэмжэтэ, «Шляхом Ленина», «Зоря коммунизма», «Шлях до коммунизму» колхозууд болоно. Тарилгын бүхы талмайн дүрбэнэй нэгэ хубиһаа үлүүе эзэлхэ зуураа, тус колхозууд угаа бага продукци үйлэдбэрилдэг, тон бага мүнгэн олзо доход абадаг байха юм. Управлени соо бүхы дээрээ мүнгэн олзо доход хүдөө ажахын гектар газар дээрэ абажа үзэбэл, үнгэрэгшэ жэлдэ 130 түхэриг байгаа һаа, гээгдэнги бүлэг колхозууд оройдоол 102 түхэригэй олзо доход оруулһан байна. **Эдэ колхозуудые түрүүшүүлэй хэмжээндэ хүрэтэр хүгжөөгөө һаа, управленимнай жэл бүри хахад миллион шахуу пүүд талха таряа, 12 мянган центнер мяха, 53 мянган центнер һү ехээр абадаг болохо, мүнгэн олзо доходоо нилээд дээшэ болгохо байна гэжэ бодожо үзэбэбди.** Али нэгэн артелиин гээгдэхэ тиимэ зайлашагүй ямаршье шалтагаан байхагүй, байха ёһошьегүй юм гэжэ тоолонобди.

Бүхы юумэн хүнүүдһээ, кадрнуудһаа, ажахыгаа эрхилхэ тэдэнэй шадабариһаа, ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаха ябадалһаа болохо байна. **«Экономическа талаараа һула колхозуудта нэн түрүүн эмхидхэлэй талаар туһалха хэрэгтэй,—** гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ. — **Кадрнуудые шэлэн олохо гээшэ эгээн шухала байна. Али нэгэн һалбариин гээгдэдэг ушар хүтэлбэриин муу байһанайл аша үрэ мүн...**

Колхозуудые кадрнуудаар хангаан бэхижүүлхэ гээшэ оронойнмай бүхы колхозуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ оруулха зүйтэй зүб арга зам мүн».

Тиимэһээ экономическа талаараа һула колхозуудай гээгдэлые зайсуулха хүдэлмэреэ манай партком болон үйлэдбэриин управлени кадрнуудые шэлэн ололго, хубаарилан табилгаһаа эхилһэн байна. Найман артелиин түрүүлэгшэнэр һэлгэгдэжэ, тэдэнэй орондо шадамар бэрхэ, хүндэтэй эмхидхэгшэд табигдаһан байна. Дунда шатын кадрнуудшье һэлгэгдэжэ, нилээд һайжаруулагдаа. Гээгдэнги колхозуудай бригаданууд болон фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдөөр мэргэжэлтэдые эльгээхэ зорилготойбди. Энэ зорилгомнай шиидхэгдэжэ байна: мүнөө 15 агрономууд, 12 зоотехнигүүднай бригадирнуудаар болон фермэнүүдые даагшадаар томилогдонхой.

Колхозуудые хүгжөөхын түлөө эхин партийна организацинуудай үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай үдэр бүри анхарал оролдолго гарганабди. Олохон коммунистнууд болон комсомолшууд үйлэдбэриин шиидхэхы һалбаринуудта эльгээгдэнхэй. Кадрнуудай шэнэдхэгдэхэтэй хамта колхозуудтахи албан захиргаанай болон хамһабариин олохон тушаалнууд нилээд үсөөн болгогдоо. Тиин 793 тушаалнууд үгы болгогдожо, энэнэй эсэстэ жэл соо 190 мянган түхэригэй алмалта хэгдэхэ байна.

Гээгдэнги колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болохо кадрнуудые хаанаһаа олоожо табинабибди гэбэл, зарим хүнүүдые гээгдэнги ажахынуудай өөһэдэйнь залуу мэргэжэлтэдэй болон колхознигуудай дундаһаа олонобди, гээгдэнги зарим колхозуудта түрүү колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон эдэбхитэд хүдэлхэеэ ошоно. Гээгдэнги хүршэнэртөө түрүү колхозуудай кадрнуудаа эльгээжэ туһалдаг ушар ехэ аша үрэтэй байна. Энээниие иимэ жэшээ дээрэ харуулаябди. Ленинэй нэрэмжэтэ түрүү артелиин (Березна тосхон) түрүүлэгшэ агроном коммунист Мечислав Дмитриевич Белоус гэгшэ патриотизмын һайн һайхан сэдьхэл гаргажа, гээгдэнги «Дружба» артелиие толгойлхо гэжэ шиидэһэн байна. Тус артель экономическа талаараа һула дүрбэн колхозуудые нэгэдүүлэн томодхоһоной ашаар бии болгогдоһон байна. Энэ колхоз 7 мянга гаран гектар газартай болоо.

Түрүүн хүтэлбэрилжэ байһан ажахыгаа найдамтай, дүй дүршэлтэй хүнүүдтэ дамжуулан үгөөд, нүхэр Белоус «Дружба» колхозые хүгжөөхын түлөө хамсыгаа шуужа ороһон байна. Артелиин бригада, фермэ, звенонуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр мэргэжэлтэй һайн хүнүүд табигдаа. КПСС-эй олохон гэшүүд, комсомолшууд үйлэдбэридэ сэхэ хүдэлхэеэ ошоһон байна. Эгээн харюусалгатай һалбаринуудые коммунистнууд хүтэлбэрилнэ.

Эрдэм наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тухай, колхознигуудай ажалай материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ тухай асуудалнууд хүдөө ажахын «Дружба» гэжэ артелиин правлениин болон партийна организациин хүдэлмэридэ шухала һуури эзэлнэ. Энэ колхоздо Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин, мүн областиин бусад эрхим ажахынуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые бүхы талаһаань шудалха хэрэг эмхидхэгдэнхэй. Ленинэй нэрэмжэтэ артелиие түрүүшээр нүхэр Белоус толгойлдог байгаа. «Дружба» колхоздо ажахы соогоо тусхай мэргэжэлтэй болохо арга хэрэглэгдэнэ, 4 фермэ: эбэртэ бодо мал тэжээн таргалуулха, гахай шахаха, залуу мал түлжүүлэн тарагалуулха фермэнүүд, тэрэшэлэн һүнэй-товарна фермэ байгуулагданхай. Энэ жэлэй 8 һара соо үнгэрэгшэ бүхы жэлэйхиһээ 4 дахин ехэ наг шэбхэ хэрэглэгдэнхэй. Наг шэбхэ суглуулдаг 40-өөд түхеэрэлгэнүүд фермэнүүдтэ байгуулагданхай. Энэнь ерэхэ жэлдэ кукурузын тарилгада нэгэ дахин, саахарай свёклодо хоёр дахин наг шэбхэ адхаха арга олгохо юм. Ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдэнхэй, ажалай түлөөһые һара бүри мүнгөөр түлэхэ ябадал хэрэглэгдэнэ, мүнгэ хэрэгсэлые гаргашалхын хойноһоо шанга хиналта табигдана.

Партийна болон комсомолой организацинууд хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэреэ һайжаруулаа, социалис мүрысөө дэлгэрүүлээ. Лодырьнуудай урдаһаа тэмсэхэ, хамтын ажахые бэхижүүлхэ хэрэгтэ коммунистнууд үнэн сэхэ бүхы колхознигуудые элсүүлэн бодхоогоо. Колхознигуудай хамтынгаа ажалда хараа байса һайнаар хандадаг болоо, тэдэнэй ухаан мэдэрэл ехэхэнээр хубилжа байна, өөһэдынгөө хүсэ шадалда колхознигууд улам ехээр найдадаг болоо. Һаяхан болотор артелиин үсөөн бэшэ гэшүүд колхозой үйлэдбэридэ хабаададаггүй байһанаа, мүнөө тиимэ гэшүүд үгы болонхой.

Тэрэл хүнүүднай ажаллана, тэрэл газарнай байна. Теэд ажал хэрэгнай холо һайн болоо. Ажалай журамай һайжарһан дээрэһээ, колхозойнгоо хэрэгэй түлөө хүнүүдэй харюусалгатайгаар хандадаг болоһон дээрэһээ бэрхэшээлнүүд дабагдажа, мүнөө жэлэй полевой бүхы хүдэлмэринүүдые саг соонь шанар һайнтайгаар дүүргэһэн байнабди. Харин колхозоймнай хүдэлмэри урдынхиһаа бүри ехэ болоһон байгаа. Хүйтэн хабар ... болоһон тула хабарай полевой ехэхэн хүдэлмэриие богони болзор соо дүүргэжэ, энээнһээ гадна хабарай 700 гектар газар хахалха, 600 гаран гектарта намарай таряа тариха ёһотой байгаа бшуу.

Хабар, зунай үедэ колхознигуудай шэн зоригтойгоор ажаллаһаниинь һайн аша үрэтэй байба. Колхоз бүхы дээрээ мүнөө жэл дунда жэшээгээр 21,7 центнер ороон таряа (кукурузагүйгөөр) хуряаһан байна, энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 6,6 центнерээр ехэ болоно. Ороон тарянай юрэнхы суглуулбари 6 мянган центнерээр дээшэлээ. Гүрэндэ талха таряа тушааха тогтоогдоһон түсэбөө колхоз үлүүлэн дүүргээд, бусад уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Колхозой правлени, партийна организаци болон колхознигууд иимэ зорилго бэелүүлхын түлөө бүхы шадалаараа оролдоно: ерэхэ жэлдэ «Дружба» артель экономическа талараа гээгдэлээ сүм зайсуулха, **1965 ондо управлениингээ түрүү ажахынуудай зэргэдэ гараха, 28 центнерһээ бага бэшэ ороон таряанай ургаса гектарһаа абаха, тэрэ тоодо 30 центнер намарай шэниисэ болон горох, 50 центнер кукурузын ороон, 300 центнер саахарай свёкло, 200 центнер овощ гектарһаа ургуулжа абаха байна.**

Һаяхан «Дружба» колхоздо партиин хүдөөгэй обкомой бюрогой зүблөөн болобо. Тэрэ зүблөөн дээрэ ажахынгаа экономико хүгжөөхэ тушаа ямар хүдэлмэри хэгдэжэ байһан тухай колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Белоус, парторганизациин секретарь нүхэр Полищук гэгшэдэй элидхэлнүүд шагнагдажа, зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Бюро дээрэ партийна комитедүүдэй секретарьнууд, үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигууд, областиин экономическа талараа гээгдэнги колхозуудай түрүүлэгшэнэр болон партийна организацинуудай секретарьнууд байлсаа.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриие эршэмтэй шангаар, оролдосотой һайнаар ябуулаад байгаа һаа, гээгдэнги ажахын ажал хэрэгые тон богони болзор соо заһажа болохо юм гэжэ тус зүблөөндэ хабаадагшад, иланга гээгдэнги һула колхозуудай түрүүлэгшэнэр ойлгоһон байна.

Партиин обкомой бюро экономикоёо хүгжөөхэ талаар «Дружба» колхозой партийна организациин болон правлениин хэдэг хүдэлмэриие һайшаагаад, энэ дүй дүршэлые областиин бүхы парткомуудта, үйлэдбэриин управленинүүдтэ үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ дурадхаба.

Ажал хэрэгэй амжалта кадрнуудһаа, хүдөө ажахые хүгжөөхын түлөө тэдэнэй тэмсэхэ шадабариһаа шалтагаалдаг байһые гэршэлһэн баһа нэгэ жэшээ харуулаябди.

«Маяк коммунизма» колхоз «Дружба» артельһаа ехэшье илгаатай бэшэ байгаа. Эндэ түрүүлэгшэнь баһал ходо һэлгэгдэжэ байдаг бэлэй. Түрүүлэгшэнэрэй һэлгэгдэһэнэй һүүлээр ажалай журам һула, агротехникэ гээгдэнги муу, фермэ дээрэхи ажал задагай зандаа үлэгшэ һэн. Тэрэ колхоз ороон таряанай, техническэ ургамалнуудай ургасые жэлһээ жэлдэ багаар абадаг байһан, үрэ шэрэһээ гарадаггүй байһан юм.

Мүнөө жэлэй март һарада тус артелиин правлениин түрүүлэгшээр агроном Марьян Васильевич Таборовский һунгагдаа һэн. Энэ түрүүлэгшэ ажал хүдэлмэреэ мүн лэ кадрнуудые анхаралтайгаар шэлэн олохо, хубаарилан табиха хэрэгһээ эхилээ. Архинша зайгуул, ажалда дурагүй хүнүүд хүтэлбэрилхы тушаалнуудһаа гаргагдаһан байна. Тэдэнэй орондо үнэн сэхээр, эршэтэй шангаар хүдэлдэг хүнүүд табигдаа. Колхозой партийна организаци болон правлени хадаа колхозой ажалай журам һуларуулдаг элдэб янзын һамуу залихай этэгээдүүдэй урдаһаа эрид шангаар тэмсэһэн, алибаа лодырьнуудые, хубалзанарые, колхозуудай хүзүүн дээрэ баяжахаяа хүсэдэг нюурнуудые ниитын шанга шүүмжэлэлгэдэ оруулһан байна. Таряашанай алдар нэрэ тухай хөөрэлдөөнүүд бүхы бригада, звенонуудта болоо. Тиимэ хөөрэлдөөнүүд колхознигуудай ажалай журам бэхижүүлхэдэ, ажалай нормо болон түлөөһые гуримшуулхада нилээд туһалаа.

Иимэ хүдэлмэри аша үрэтэй байба. Мүнөө жэлдэ колхоз үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ нилээд ехэ ороон таряа хуряагаа. Хэрбээ урдань тус колхоз гектар бүриһөө 12 центнер эртын хабарай ороон таряа хуряадаг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 18 центнер ороон таряа абанхай. Энэ колхоз гүрэндэ талха таряа тушааха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Тус артель бүхы үриеэ түлэжэ, шухала зэргын машина техникэ худалдажа абаа, малай байра барижа байна.

Ерэхэ жэлдэ гектар бүхэнһөө 23 центнерһээ бага бэшэ ороон таряа, тэрэ тоодо 22 центнер шэниисэ болон горох, 45 центнер кукурузын ороон, 250 центнер саахарай свёкло абахын тула, мяха, һү бүри ехээр абахын тула тус колхозой таряашад бүхы шадалаараа оролдожо байна.

Колхозой ажалшад ерэхэ жэлэйнгээ ургасын үндэһэ һуурииие бүри мүнөөнһөө эхилээд бэлдэнэ, намарай тарилга эрхим болзорто—сентябриин 6-да дүүргэгдэнхэй. Мянган гектар талмай дээрэ намарай шэниисэ урда жэлдэ таригдаһан һайн шанартай ургамалнуудаар, «Белоцерковская-198», «Мироновская-264» гэжэ ургаса ехэтэй эрхим сортын үрэһөөр таригдаһан байна. Энэ артель хабар тариха бүхы газараа намарай паар болгон амжалтатай һайнаар хахалжа байна. Саахарай свёкло, кукуруза таридаг газарта гектар бүхэндэнь 10 тонноһоо бага бэшэ наг шэбхэ мэтын үтэгжүүлгэ хэгдэнэ. Малдаа элбэг баян тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табигдана.

Гээгдэгшэдтэ түрүүшүүлэй зүгһөө үнэн сэхэ туһаламжа үзүүлхэ баримтанууд манайда улам бүри олоор үзэгдэдэг болонхой. Һайнаар хүдэлжэ шададаг һаа, ажал хэрэгээ һайнаар эрхилхэдэнь хүршэнэртөө туһалха гэдэг гуримые колхозуудай коммунис ёһоор бэе бэедээ туһалалсадаг ябадал элеэр харуулна. Түрүү ажахынууд экономическа талаараа гээгдэнги ажахынуудые шефтээ абаад, туһатай һайн зүбшэл заабари үгэжэ, түрүү дүй дүршэлөө дамжуулан хэрэглэхын тула мэргэжэлтэдээ, машина техникээ эльгээжэ, тэдэ гээгдэнги ажахынуудта али болохоор туһална.

Жэшээнь, Мичуринай нэрэмжэтэ түрүү колхоз Ждановай нэрэмжэтэ гээгдэнги колхоз · хоёр тон эбтэй юм. Дүй дүршэлтэй эрхим бригадир нүхэр Стукан гэгшээ Мичуринай нэрэмжэтэ артелиин колхознигууд Ждановай нэрэмжэтэ гээгдэнги колхозой түрүүлэгшээр эльгээһэн байна. Тарилгынгаа талмайн хубаарилгые дахин хаража үзэхэдэнь, тэрэнээ бүри һайнаар хэрэглэдэг болоходонь колхознигуудта мэргэжэлтэй хүнүүд туһалаа. Тарилгын боложо байха үедэ дүй дүршэлтэй механизаторнууд Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо ерээ һэн. Гээгдэнги колхозой 90 гектар газарта тэдэ механизаторнууд кукуруза тарижа, энэ ургамалые һайнаар тариха жэшээ харуулһан байна. Мичуринай нэрэмжэтэ колхозойхид үнеэдэйнгээ үүлтэр һайжаруулхын тула шефтээ абаһан колхоздоо үүлтэртэ 50 толгой эмэ хашараг, бүрүүдые худалдаа.

Нүхэр Стуканай хүтэлбэрилдэг Ждановай нэрэмжэтэ колхоз гээгдэлээ зайсуулха талаар түрүүшынгээ нилээд амжалта туйлаа. Энэ жэл сагай уларилай муу байбашье, тус колхоз урдахи жэлэйхидэ орходоо гектар бүхэндэ ороон таряанай ургасые 3 центнер шахуу ехэ болгоһон, тэрэ тоодо горохой ургасые 5,9 центнерээр дээшэлүүлһэн байна. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ энэ колхоз гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэдэггүй һэн. Харин мүнөө жэл энэ ажахы талха таряа тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Мүнөө үедэ үнгэрэгшэ бүхэли жэлэйхиһээ 12,2 мянган пүүдээр үлүү ехэ ороон таряа гүрэндөө тушаанхай. Тус колхозой малшадшье баһал һайнаар ажаллаа. Тэдэнэр гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө хоёр дахин үлүүлэн дүүргээ.

Экономическа талаараа һула ажахынуудай гээгдэлые зайсуулхадамнай бидэндэ «Сельхозтехникэ» гэжэ районно нэгэдэлэй, автозаһабарилгын болон шудхалгын оньһожоруулагдаһан заводуудай, Ждановска болон Уладовска саахарай комбинадуудай, Винницкэ химическэ комбинадай, мүн бусад промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад туһална. Тэдэнэр үйлэдбэриин хүшэр хүндэ ажалые оньһожоруулхадамнай, машина техникээ заһабарилхадамнай, түсэблэлгээ һайжаруулха ба үйлэдбэреэ шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэмнай, мүн хүдөөдэ ниитэ-политическа хүдэлмэри ябуулхадамнай ехэ туһа хүргэнэ.

«Сельхозтехникэ» гэжэ районно нэгэдэлээр дамжуулан, экономическа талаараа гээгдэнги колхозуудынай энэ жэлдэ 20 трактор, 17 комбайн, 10 автомашина, 2 мянга гаран барилгын модо, мүн ондоо бусад машина техникэ болон материалнуудые абаһан байха юм. Машина тракторай паркые техническэ талаарнь бүри һайнаар хангахын тула колхозуудта нүүдэл мастерскойнууд байгуулагданхай. Эдэ бүтэдэ хадаа хүдөө ажахын техникые улам һайнаар хэрэглэхэдэ туһалаа.

Колхознигуудай ажалые эмхидхэхэ ба түлөөһыень һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал табинабди. Хэнэйшье мэдэһээр, экономическа талаараа гээгдэнги колхозуудта һаяшаг болотор олохон жэжэ бригада, фермэнүүд бии байгаа, энэнь үйлэдбэриин хүгжэлтые һаатуулдаг, ажахые хүтэлбэрилхэдэ бэрхэтэй болгодог, материальна талаарнь урмашуулгын гуримые эбдэхэ ябадалда хүргэдэг байгаа ха юм. Түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые хараадаа абажа, гээдэнги колхозуудта комплексно бригаданууд байгуулагдан бэхижүүлэгдэнэ, ажалай нормо, түлбэри шэнээр харагдажа үзэгдэбэ, ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдэбэ, ажалай түлөөһэнь продукциин тоо ба шанарһаа боложо түлэгдэнэ. Нэмэлтэ түлэбэри болон материальна бусад урмашуулганууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Гээгдэлээ зайсуулха талаар экономическа һула артельнүүдтэ имагтал түрүүшын алхамууд хэгдэбэ гэжэ бидэ ойлгожо байнабди. Теэд түрүүшын эдэ амжалтанууд бүхы управлениимнай ажал хэрэгтэ бүри мүнөөшье һайнаар нүлөөлжэ байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы управлени соомнай юрэнхы дээрээ ороон таряан кукурузагүйгөөр 654 мянган центнер хуряагдаһан, 100 гектар хахалагдадаг газарта 22 центнер, 100 гектар бусад газарта 5,5 центнер мяхан абтаһан, 100 гектар газарта 170 центнер һүн һаагдаһан байха юм. Мүнөө жэлдэ бидэнэй туйлаһан амжалта бүришье ехэ. Сагай уларилай муу байбашье, кукурузагүйгөөр 800 мянган центнер ороон таряан хуряагдаа. Управлени соомнай бүхы дээрээ 100 гектар хахалагдадаг газарта 36 центнер, 100 гектар бусад газарта 7,3 центнер мяхан абтаха, хүдөө ажахын 100 гектар газарта 185 центнер һүн һаагдаха байна. Энэмнай тиимэшье һайн дүн бэшэааб даа. Теэд бүри һаяхан болотор гээгдэгшэдэй тоодо ябаһан ажахынууд продукци ехэ болгохо хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулба гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала байна.

«Гээгдэнги колхоз, совхозуудай экономикые хүгжөөлгын зарим асуудалнууд тухай» КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг хадаа экономическа талаараа һула колхозуудай гээгдэлые тон богони болзорто зайсуулха тушаа бүхы талаараа шэнжэлэгдэжэ үзэгдэһэн, гүн гүнзэгы зүбшэл заабаринуудые партийна организацинуудта, хүдөө ажахын зургаануудта үгэнэ. Экономическа талаараа гээгдэнги колхозуудай байдаг ушарые, газар уһаяа ашаглаха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг ябадалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. Гээгдэнги ажахынуудые түрүүшүүлэй хэмжээндэ хүргэхэ зорилгонуудые нарин нягтаар, тодорхой шэглэлтэйгээр, эмхитэй һайнаар шиидхэхэ саг тулаа.

(Үргэлжэлынь 2-дохи нюурта)

Экономическа талаараа һула колхозуудай гээгдэлые хоёр жэлэй туршада зайсуулая

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Энэ шухала документые колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй хамтын суглаанууд дээрэ, эхин партийна организацинуудта, үйлэдбэриин управлениин советдэ зүбшэн хэлсэхэ зуураа, гээгдэнги колхозуудай экономикые хурдан түргөөр хүгжөөхэ нэмэлтэ арга боломжонуудые бидэ элирүүлэн олообди, **ойрын хоёр жэлэй туршада тэдэ ажахынуудай гээгдэлые бүримүһэн зайсуулха** гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталан абаабди.

Ерэхэ жэлдэ экономическа талаараа һула 10 бүхы колхозуудһай **дунда жэшээгээр гектарһаа 20,9 центнер ороохо таряа, 210 центнер саахарай свёкло абаха гэжэ хараалаа. Эдэ ажахынуудта 1964 ондо 100 гектар тарилгын газарта 40 центнер мяха, 100 гектар бусад газарта 8 центнер мяха, хүдөө ажахын 100 гектар газарһаа 182 центнер һү абаха байна. 1965 ондо мүнөө жэлэйхиһээ 39 процентээр ехэ мяха, 43 процентээр ехэ һү бүхы дээрэз абтаха болоно.**

Иимэ зорилго бидэ дүүргэжэ шадамаарбди. Имагтал оролдосотой һайнаар, зорилго түгэлдэрөөр, эмхидхэлтэй шадамараар ажаллаха хэрэгтэй.

Ороохо тарианай ажахы гээшэ хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриин үндэһэ һууринь мүн гэжэ таряашад һайн ойлгожо байна. Эгээл иимэһээ бодото дээрээ мүнөө жэлдэ абтаһанда орходоо 1964 ондо гектар бүхэндэ 4 центнерһээ үлүү ехээр ороохо таряанайнгаа ургаса дээшэлүүлхэ гэжэ гээгдэнги колхозууд шиидэ. Гээгдэнги колхозуудһай юрэнхы дээрээ 92 мянган центнерээр ехэ ороохо таряа хуряадаг болохо байна.

Манай үйлэдбэриин управлениин ажалшад хүдөө ажахын үйлэдбэриие химизацилха тухай партиин Центральна Комитедэй хараалһан Программые халуунаар дэмжэнэ. Минеральна үтэгжүүлгые бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо гээшэ хүдөө ажахы тухай парти, правительствын гаргадаг анхарал оролдолгын шэнэ тодо гэршэ мүн. Эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэд, управлениин мэргэжэлтэд килограмм минеральна үтэгжүүлгэ бүхэнние эзэн ёһоор, экономическа эгээн ехэ аша туһатайгаар хэрэглэхын тула, тэрээнһээ тон ехэ нэмэри ороохо таряа болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудые абахын тулада бүхы шадалаараа оролдохо байна.

Энээнтэй хамта хүдөө ажахын продукци эрид ехээр абадаг болохын тула, поли дээрээ бүри һайн ургаса ургуулдаг болохын тула ажахынуудта бии байгаа наг шэбхэ мэтын нютагай үтэгжүүлгэнүүдые улам һайнаар ашаглаха хэрэгтэй гэжэ мэдэнэбди. **Манай бүхы колхоз, совхозууд хурьһэез үрэжэлтэй һайн болгохые оролдожо, нютагай үтэг шэбхэ суглуулан хэрэглэхэ түсэб зохёогоо, хахалагдадаг газарай гектар бүхэндэ шэбхэ, компост мэтые хэрэглэхэ ябадалаа хоёр жэлэй турша соо 10 тонно хүрэтэр ехэ болгохо гэжэ хараалаа. Мүнөө жэл гектар газарта 4 тонно наг шэбхэ хэрэглэгдэһэн байгаа.**

Манай управлениин колхозууд мал ажалай продукт абаха талаараа гүрэнэйнгөө аша үрые үшөөл харюулжа шадаагүй байһаар. Бии байгаа арга боломжонуудаа бидэ тон багаар хэрэглэнэбди. Олохон колхозуудта малай ашаг шэмэ бага байна. Тэжээл багаар бэлэдхэдэг дээрэһээ, мал ажалай хүдэлмэриие муугаар эмхидхэдэг ба түлэдэг дээрэһээ, ехэхэн хэмжээнэй мяха, һү дутуу абанабди.

Колхознигууд энэ дутагдалаа мэдэржэ байна. Тиин мал ажал дээрэ тохёолдоһон байдалаа үндэһөөрнь хубилгахын тула тэдэнэр эрид шиидэнхэй.

Малаймнай тоо толгойн олошорһоной, ашаг шэмынь дээшэлһэнэй зэргээр мүн элбэг баян тэжээл бэлэдхэхын тулада тэжээлэй зүйлнүүдые ехэ болгохо тушаа эрид хэмжээ абахабди. Үбһэ тэжээлээ бүри һайнаар хэрэглэдэг болохобди, единицэ продукцида тэжээл нилээд багаар гаргашалха зуураа, мал ажалай продуктнуудые тон ехээр абадаг болохобди.

Энэ зорилгоор колхозууднай мүнөө жэл хүсэд хүрэхэ бүдүүн тэжээл хуряажа абаа, мүн үнеэн бүхэндэ 16 тонноһоо бага бэшэ силос бэлэдхэхэ юм. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоол арбан тонно силос үнеэн бүридөө бэлэдхээ һэн. Колхоз, совхозууд улам ехэ тэжээлтэй болохын тула саахарай свёклын бүхы эшэ набшаһыень суглуулжа силос болгохо, эдеэ хоолой промышленностиин үлөөдэһэ хаядаһые эзэн ёһоор ашаглаха юм.

Малай үүлтэр һайжаруулхын тулада малаа искусственаар үрэжүүлхэ арга үргэнөөр хэрэглэхэбди, залуу мал түлжүүлхэ тусгаар фермэнүүдые байгуулхабди. Эхэ малай һубайралгые тон үсөөн болгохобди, 1964 ондо 100 үнеэн бүриһөө 90 тугал, 100 хониһоо 120 хурьга, нэгэ эхэ гахайһаа 16 поршоонхо абахабди. Малаа бүри һайнаар харууһалдаг болохобди, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэбди.

Колхозуудайнгаа гээгдэлые тон түргэнөөр зайсуулхын тулада ажахын тоосоое бүри наринаар сахихабди, нэмэлтэ түлбэри улам ехээр хэрэглэхэбди, албан захиргаанайнгаа аппарадые саашадаашье нарижуулан һайжаруулхабди, мүнгэ зөөри үридэг, эзэн буса ябадал таргадаг баримтануудтай эрид шангаар тэмсэхэбди.

Машина тракторнуудаа бүри һайнаар ашагладаг болохобди, трактораа улам түргөөр ябуулжа хүдэлмэрилдэг арга хэрэглэхэбди. Дунда жэшээгээр 15 мориной хүсэтэй тракторaар сүүдхэ соо 5 гектар газар хахалхабди, ороoһоной комбайнаар 15 гектар хуряахабди, кукурузын комбайнаар сезон соо 100 гектар хуряахабди.

Гээгдэнги ажахынуудые миил хооһон уряагаар дээшэнь татаха бэшэ, харин эрдэм наукын туйлалтые үргэнөөр хэрэглэжэ, үйлэдбэрээ зүбөөр эмхидхэн хүгжөөхэ ёһотой гэжэ бидэ һайса мэдэжэ байнабди. Тиимэһээ кадрнуудые һургаха гээшэ угаа шухала удха шанартай болоно.

Колхозойнгоо кадрнуудые бидэ хайшан гэжэ һургахабибди гэбэл, хожомоо колхозой түрүүлэгшээр дэбжүүлэгдэхынь тула хүдөө ажахынгаа мэргэжэлтэдые управлениин түрүү колхозуудта ошожо һурахыень эльгээнэбди. Эдэмнай түрүү колхозуудай түрүүлэгшэдэй ажалай дүй дүршэлые шудалха байна.

Экономическа талаараа гээгдэнги ажахынуудта колхоздо эдэбхитэднай ошожо, ажалай эмхидхэлэй болон түлбэриин асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха, Социалис Ажалай Геройнууд нүхэд В. М. Кавун, Ф. А. Желюк, Т. Н. Судачок болон бусад солото хүнүүдэй хүтэлбэрилдэг областиингоо түрүү колхозуудай ажалай дүй дүршэлые шудалха байна.

Бүхы колхознигуудые һургаха хэрэгтэ түрүү зэргын анхарал табинабди. Колхознигуудай ажалай түрүү арга метод шудалаад, ойлгожо абаһан эрдэмээ хабартаа бодото ажал дээрээ хэрэглэхэ юм.

Бидэ иимэ зорилго урдаа табинабди — ерэхэ жэлдэ **управлени соогоо бүхы дээрээ 7,4 миллион пүүд ороохо таряа хуряахабди. Энэмнай 1963 онойхиһоо 1,8 миллион пүүдээр ехэ болоно. Гектар газар бүхэндэ 22 центнер ороохо таряа ургуулхабди, тэрэ тоодо 21,5 центнер намарай шэниисэ, 22 центнер горох, ороохо болохо 50 центнер кукуруза, 220 центнер саахарай свёкло, 100 центнер хартаабха, 120 центнер овощ ургуулхабди. 100 гектар хахалагдадаг газарта 43 центнер мяха, 100 гектар бусад газарта 9 центнер мяха, хүдөө ажахын 100 гектар газарта 214 центнер һү һаахабди.**

Мүнөө үедэ управлениин колхоз, совхозуудта хүдөө ажахынгаа жэлые дүүргэхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябажа байна. Намар ерэжэ, хойшолуулагдашагүй хүдэлмэримнай ехэхэн болонхой. Саахарай свёкло, кукуруза болон бусад ургамалнуудаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, түргэнөөр хуряажа дүүргэхэ, ниитынгээ малые үбһэ тэжээлээр хүсэд хангаха, хойто жэлдэ үндэр баян ургаса абаха арга бии болгохо ёһотойбди. Эдэ зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргээ һаа, ороохо таряа, саахарай свёкло, мяха, һү болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые бүри ехээр абажа, гүрэндөө тушааха болонобди. Тиимэһээ колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд Эхэ оронойнгоо экономическа хүсые бэхижүүлхын тулада бүхы шадалаараа оролдоно.

Бидэнэй үүсхэлые дэмжэхэ тухай, экономическа талаараа гээгдэнги колхозуудые дээшэнь татахын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай уряатайгаар бидэ бүхы үйлэдбэриин управлениүүдтэ, партийна комитедүүдтэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ ханданабди. Область бүхэнэй гээгдэнги колхоз, совхозуудые тон богони болзорто түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаябди! — гэһэн уряа лозунг бидэнэй дайшалхы зорилго болохо ёһотой. Экономическа талаараа гээгдэнги һула гансашье ажахы байха ёһогүй. Энэ нангин зорилгоёо бэелүүлхэдэмнай, олон миллиард пүүд нэмэлтэ талха таряан, олон миллион тонно нэмэлтэ һүн, мяхан болон эдеэ хоолой бусад зүйлнүүд арад зондомнай үгтэхэ байна. Шан зоригтойгоор ажаллаябди, эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэриие ёһотой һайнаар эрхилэн ябуулаябди, хүндэтэ нүхэдүүд!

Хмельницкэ үйлэдбэриин управлениин совет дээрэ, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй хамтын суглаанууд дээрэ, партийна организацинуудай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, баталагдан абтаба.

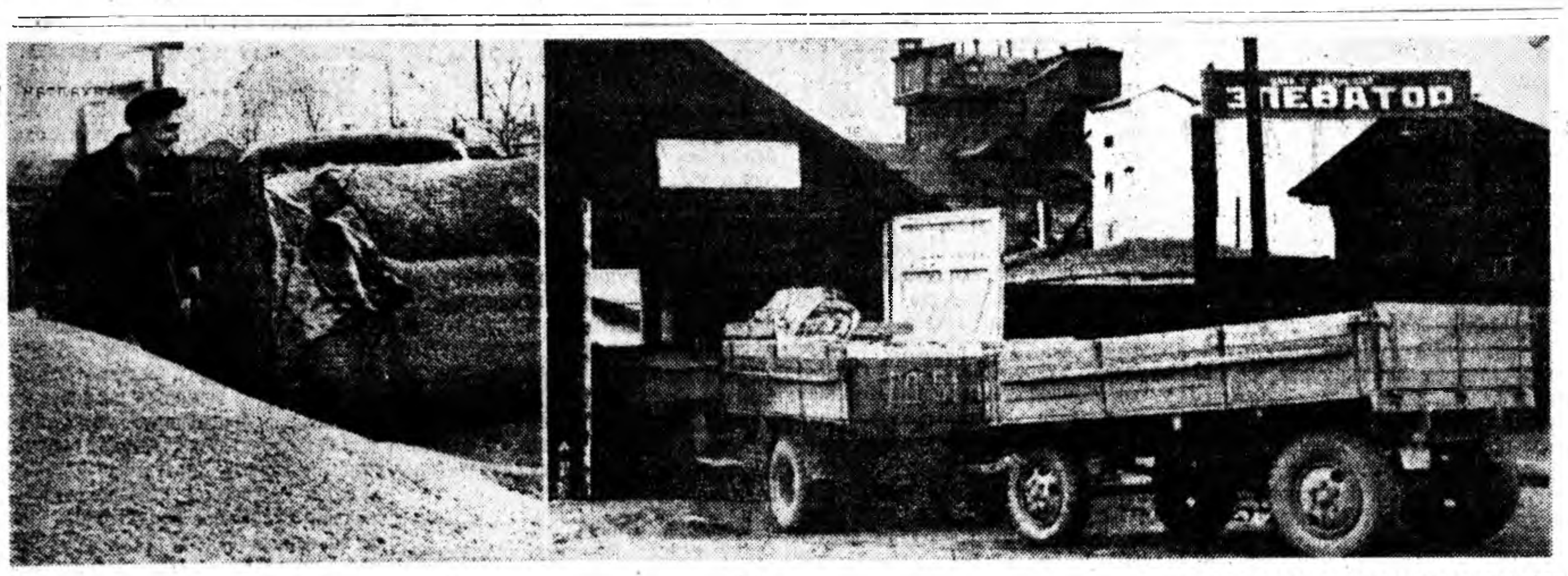

Хорниин үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гүрэндөө таряа худалдаха уялгаяа дүүргэбэ. Зураг дээрэ: «Победа» колхозой жолоошод Улаан-Үдын элеваторто һүүлшынгээ машина таряа асараа.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

Ажалша бэрхэ механизатор

Гомбо Харпутович Елбонов — баян дүй дүршэлтэй, үшөөнэй механизаторнуудай нэгэн. Мүнөө Дэрээнэй совхозой гурбадахи отделениин тракторист.

— Машина бүхэн Гомбын гарта ороол һаа, ута наһа наһалһан шэнги хүдэлхэл байха, — гэжэ нютагаархиниинь хөөрэлдэдэг.

Эдэнь дэмы хэлэгдэһэн үгэнүүд бэшэ. Нүхэр Елбоновой жолоодоһон трактор жэлэй ямаршье сагта ажалда гарахаар бэлэн, заһабарилаатай байдаг. Тэрэ өөрыгөө «түмэр хүлэгые» бүтээсэ ехэтайгээр ашаглан, үдэрэйнгөө даабари 120—130 процент дүүргэдэг.

Нүхэр Елбонов «МТЗ» трактораар нёдондо жэл 709 гектар газар элдүүрилһэн. Байгша ондо 710 гектар үлүүтэй болгоо.

Энэмнай гансал трактористын ажал хараад ябадаггүй хүн. Хабартаа, зунай эхеэр уһа насосоор гаргажа, 150 гектар сабшадангай газар нэгэ, 100 гектар—хоёр, 30 гектар газар гурба дахин уһалһан юм. Тэрэнэй хүсөөр урдандаа 5-6 центнер абтадаг газарһаа 15—17 центнер эрхим шанартай үбһэн хуряагдаа. Үбһэ хуряалгын үедэ Гомбо Харнутович трактораараа 550 гектарай үбһэ сабшаһан байха. Үбһэ хуряалгын һүүлээр 70 гектар зелёнко, 30 гектар таряанай захын ногоо сабшаһан юм.

О. Будаев.

Эмхитэй, эдэбхитэй хүдэлмэриин аша үрэ

Ороохо таряа эрид ехээр абадаг болохо тушаа КПСС-эй ЦК-гай, Никита Сергеевич Хрущевой заабари бэелүүлэн, Хориин үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэришэд, колхознигууд, колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд байгша ондо ороохото ургамалнуудай тарилгые 12,5 мянган гектараар, тэрэ тоодо шэниисэ 14 мянган гектараар, горох — 2000 гектараар үргэдхөө һэн.

Хабарай тарилга нилээд эмхитэйгээр, агротехническэ богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэгдэһэн. Ороохо таряанай 90 гаран процентнь нютагай эрхэ байдалда тааараха һайн сортын үрэһөөр, гоя түлэб хэрээһэлүүлэн, нарин зуруудтайгаар таригдаһан байха юм. Таряанай гарахаһаа урид, гаража байхадань, эхэнхи поли борнойлогдоһон.

Эдэ бүгэдын ашаар манай ажахынууд энэ жэлдэ бараг ургаса туйлажа, гүрэндэ таряа тушааха социалис уялгаяа бэелүүлбэ гээшэ. Тиигэжэ управлениин колхоз, совхозууд гүрэндөө 816 мянган пүүд таряа тушааха түсэбтэй аад, октябриин 10-да бэлэдхэлэй пунктда 1 миллион 500 мянган пүүд таряа оруулһан байна. Энээнэй хахадһаа ехэнхинь шэниисэ байха юм.

Энэ амжалта имагтал колхоз, совхозуудай механизаторнуудай, бүхы ажалшадай, мүн ургаса хуряалгада туһалхаяа ерэһэн Улаан-Үдын Железнодорожно болон Октябрьска районуудай хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай хүсөөр туйлагдаа. Мүн ургаса хуряалгада, гүрэндэ таряа тушаалгада Буряадай хүдөө ажахын институдай, медицинскэ училищиин студентнэр ехэ туһа хүргөө.

Комбайнай агрегадуудые, жаткануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхын тула эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Управлениин бүхы ажахынуудта хоёрдохи жэлээ ургаса хуряалгын үедэ ажалай түлөөһэн шэнээр үгтэнэ. Комбайнернууд, машинистнуудые материальна талаар урмашуулхада, тэдэнэй ажалай бүтээсэ эрид дээшэлнэ.

Энэ жэлдэ Нарһатын, Чисаанын, Анаагай, Үдын, Яруунын, Хэжэнгын, «Первомайский», «Комсомольский» совхозуудай, «Дружба», «Победа» болон «Коммунизм» колхозуудай таряашад ажалай габьяа харуулба. Эдэнэр бараг һайн ургаса абажа, гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Нарһатын совхоз 17 мянган центнер таряа тушааха түсэбтэй байбал, бүхыдөө 40 мянган центнер худалдаа. Чисаанын совхоз 18 мянган центнер худалдаха аад, 37 мянган центнер худалдаһан байна. Анаагай совхоз Эхэ орондоо 32 мянган центнер таряа тушаажа, түсэбөө 15 мянган центнерээр үлүүлбэ. Үдын совхоз 29 мянган центнер таряа тушаажа, түсэбөө 2 дахин үлүүлэн дүүргэв. Яруунын совхоз 25 мянган центнер ороохо тушаажа, түсэбөө 10 мянган центнерээр үлүүлһэн байна. «Дружба» колхоз гүрэндэ 7 мянган центнер таряа тушааха түсэбтэй байбал, бүхыдөө 19 мянган центнер худалдаа.

Хэжэнгын, «Первомайский», «Комсомольский» совхозууд, «Победа», «Коммунизм» колхозууд гүрэндэ таряа тушааха, худалдаха түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Ургаса хуряалгын, гүрэндэ таряа тушаалгын үедэ хэдэн зуун механизаторнууд, жолоошод ажалай ёһотой баатаршалга харуулаа гээшэ. Жэшээнь, Үдын совхозой комбайнернууд Д. Д. Дымбрылов, М. В. Козлов «С-6», «СК-3» комбайнуудаар 600—640 гектар таряа һайн шанартайгаар хуряагаа. «ЖБ-4,6» жаткаар машинист Н. Д. Рассадин 597 га амяарлан хадаа. Яруунын совхозой комбайнер Ц. О. Жалсанов «С-6» комбайнаар 675 га, Н. Э. Эрдынеев «С-6» комбайнаар 665 га хуряагаа.

«Дружба» колхозой комбайнернууд нүхэд Н. Н. Белоусов, Ж. Д. Дашиев, Н. Н. Куликов «СК-3» комбайнуудаар 500—550 га хуряаһан байна. Чисаанын совхозой комбайнернууд нүхэд Жигжитов, Михайлов, Кукшинов гэгшэд үдэртөө 25,5—28,1 гектар хуряадаг байгаа.

Мүн Анаагай совхозой комбайнернууд О. Р. Рыгзенов, М. Н. Алимасов, Г. А. Смородников, А. И. Снетков, Б. Цырендоржиев, Нарһатын совхозой — Б. Базаров, Хэжэнгын совхозой—Х. Валиев, Ю. Д. Жанов болон бусад бүтээсэ ехэтэ ажалаараа шалгарһан байна.

Ургаса хуряалга, гүрэндэ таряа тушаалгада олохон автомашинануудай жолоошод эрэлхэг зоригтойгоор ажаллажа гараа. Жэшээнь, Буряадай автотрестын ажахынуудай жолоошод нүхэд Елаев, Осипов, Назаров, Нарһатын совхозой—Салямов, Серебряков, Цыденешиев, Анаагай совхозой — М. Н. Белоусов, 1268 автоколонын Д. К. Быков, Е. С. Розентинд, В. Куклин болон бусад ажалай үльгэр жэшээ харуулаа.

Буряадай хүдөө ажахын институдай, техникумүүдэй, училищиин студентнүүдэй һайнаар ажаллаһые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Илангаяа студентнүүд В. Шипицын, Т. Цыденов, Р. Дамбинов, Д. Очирдоржиева, Т. Шустова болон бусад олон студентнүүд шалгарһан байна.

Энэ жэлдэ баян ургаса ургуулжа абаха хэрэгтэ Нарһатын совхозой 1-дэхи, 2-дохи, 4-дэхи фермэнүүд (эрхилэгшэдынь Н. Н. Княжев, Р. Т. Цыбенов, Ц. Ц. Цыдыпов), Үдын совхозой 4-дэхи фермэ (эрхилэгшэнь нүхэр Данзанов), Хэжэнгын совхозой 2-дохи, 4-дэхи фермэнүүд (эрхилэгшэдынь нүхэд Эрдынеев, Намдаков) бултанһаа ехэ амжалта туйлаа. Анаагай совхозой 4-дэхи фермэ (эрхилэгшэнь В. Г. Кирюхин) жэлһээ жэл бүри хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абадаг.

Гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа сүм дүүргээд, управлениин ажахынууд өөһэдыгөө 1964 оной тарилгада хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгөөр хангаба. Мүнөө үедэ управлениин ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд хааһан үрэһэе сэбэрлэхэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байнхай.

И. ИГНАТЬЕВ,

Хориин үйлэдбэриин управлениин начальник.

Эхилһэнээ хүсэндэнь хүргэхэ

Загарайн промышленно-үйлэдбэриин зонын партийна конференциһээ

«Мүнөө эмхидхэлэй талаар шэпэдхэлгэнүүдэй түгэсхэгдөөд байхада, партийна органуудай хүдэлмэриин онол арга тухай, манай тон баян арга боломжо бүри хүсэдөөр ашаглаха арга олгохоор ажахыгаа хүтэлбэрилхэ гурим тухай асуудал түрүүшын ээлжээндэ табигдана...

Үйлэдбэри хүгжөөхэ, олониитын дунда үнэхоор һайнаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай партком, партиин горком, райком бүхэн гол анхарал оролдолгоёо хандуулха ёһотой» — гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев 1963 оной апрелиин 24-дэ РСФСР-эй промышленностиин ба барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ хэлээ һэн.

Эдэ зорилгонуудые Загарайн промышленно-үйлэдбэриин зонын партийна комитедэй хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай хөөрэлдөөн һаяхан партийна конференци дээрэ болобо.

«КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай, зонын партийна организацинуудай зорилгонууд тухай» элидхэл парткомой секретарь **В. К. Возжаев** хэбэ.

— КПСС-эй XXII съездын, партиин Центральна Комитедэй ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, зонын партийна организацинууд үйлэдбэриин асуудалнуудта, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ, хүдэлмэриингөө онол арга һайжаруулхада ехэхэн анхарал хандуулдаг болоо, — гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Партийна комитедэй дэргэдэ барилгын, худалдаа наймаанай штатнабэшэ таһаг, соёл сурталай хүдэлмэриин комисси, зонын технико-экономическа совет эдэбхитэйһээ бүридүүлэгдэн байгуулагдаад, хүдэлжэ байна.

Коммунистнуудые үйлэдбэриин гол участогуудта хубаарилан табиха хэрэг һайжараа, дааһан хэрэгэй түлөө тэдэнэй харюусалга, үүргэ дээшэлээ. Зонын партийна организациин гэшүүдэй 40 процентнь гэхэ гү, али 500 гаран коммунистнууд үйлэдбэри дээрэ хүдэлнэ. Тэрэ тоодо 93 коммунистнар мастер, бригадирнуудаар ажаллана. Партийна хүтэлбэриин шэнэдхэн хубилгагдаһанай һүүлээр зонын партком олониитын дунда партийна нүлөөгөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэ һаналаа табина. Энээнэй тула үйлэдбэриин участогуудаар 99 партийна группа байгуулагданхай. Урдань оройдоол 22 группа хүдэлдэг байгаа.

Хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэлгын һайн жэшээ Хүртэйн леспромхозой партийна организаци харуулна. Эндэхи 52 коммунистын 23-ниинь модо бэлэдхэдэг. Бага комплексно 6 бригадада, модо зөөдэг машинануудай 10 экипажда, барилгын бригадада. Үйлэдбэриин 90 түрүүшүүлдэ коммунис ажалай коллективэй, ударнигай нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Бүхы зоно соо абажа үзэбэл, продукци гаргаха 9 һарын түсэб 103 процент дүүргэгдэжэ, Россин Федерациин 30 миллиардын тоодо 903,7 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө.

Гэхэтэй хамта гээгдэжэ ябаһан участогуудые парткомой, партийна организацинуудай тодорхойгоор хүтэлбэрилбэл, эхилһэн үнэтэ үүсхэлнүүдые хүсэндэнь хүргэдэг байбалнь, үшөөшье һайн амжалта туйлагдаха һэн.

Эндэ түрүү дүй дүршэл, үйлэдбэриин түрүү технологи дэлгэрүүлхэ, нэбтэрүүлхэ хэрэг абажа харалтай. Хандагатайн леспромхозой Горхоной эхиндэхи модо бэлэдхэлэй пунктын бага комплексно бригадын бригадир А. Н. Кудряшов модо шэнэ аргаар отолхо һайн үүсхэл гаргаһан байна. Тиигэһэнэй ашаар машина, механизмууд хүсэдөөр хэрэглэгдэдэг болоо, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлээ.

Энэ аргые модо бэлэдхэлэй бусад участогуудта тарааха зорилготойгоор предприятинуудай главна инженер, бригадир, мастернуудые суглуулжа, тусхай семинар үнгэргэгдөө һэн.

Теэд энэ шухала хэрэг хүсэндөө хүргэгдэнгүй үлэшоо. Зонын модо бэлэдхэлэй предприятинуудай 76 бага комплексно бригадын 36-ниинь нүхэр Кудряшовой аргаар хүдэлдэг нэрэтэй. Юундэ нигэжэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, миил 9 бригаданъ ажалайнгаа бүтээсын талаар Кудряшовой бригадада дүтэ ошонхой, 5 бригадань даабаряанье дүүргэнэгүй.

Иимэ ушар юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, зонын партком түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тушаа предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, партийна организацинуудай секретарьнуудта шанга эрилтэ табинагүй, эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулна.

Элидхэлшэ, үгэ хэлэһэн делегадууд **Тугутов, Баранников** гэгшэдэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, зарим предприятинууд үйлэдбэриин шэнэ технологидо орохо хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байна. Хориин леспромхоздо модо бүтэн зангаарнь шэрэдэг болоһоной ашаар нэгэ хүдэлмэришэнэй комплексно бүтээсэ 3,5 кубометрээр дээшэлээ. Хандагатайн леспромхоздо модо вагонуудта томо багсаар ашаалагдана. Тэрэшэлэн модо отололго бүхыдөө нарин лентээр хэгдэдэг болохонь.

Гэбэшье энэ хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар. Хүрбын леспромхоздо модо бүтэн зангаарнь шэрэдэг болохо бэлэдхэл дүүрэбэшье, прицеп, автопогрузчик, баллон гэхэ мэтын дуталдадагһаа хүдэлжэ эхилхын аргагүй. Хандагатайн леспромхозой доодо складта хоёр жэлэй саада тээ хахад автомат лини тодхогдобошье, электрын элшэ үгыдэжэ ашаглагданагүй. Предприятинуудай нэгэ жэгдээр хүдэлхэ, үйлэдбэри зүбөөр эрхилхэ хэрэгтэ эдэ бүгэдэ һаад татана.

— Үйлэдбэрээ нэгэ шэглэлтэй, предприятинуудые ямар нэгэ продукци гаргадаг мэргэжэлтэй болгохо хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум онсо анхарал хандуулһан байгаа, — гэжэ делегат **Калиниченко** хэлэбэ. Харин Элхиин авто-заһабарилгын заводой үйлэдбэри мэргэжүүлхэ асуудал мүнөө болотор шиидхэгдээтүй, һаяар шиидхэгдэхэньшье мэдэгдэнэгүй. Энэ завод хэдэн жэлдэ шэнэдхэн үргэдхэгдэжэ байбашье, дүүрэхэнь дүтэлөөдүй.

— КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй һүүлээр предприятинуудай экономическа хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Гэбэшье зонын олохон предприятинууд продукциин үнэ хямдаруулха, олзо доход оруулха түсэбөө дүүргэнэгүй, — гэжэ элидхэлшэ мэдэрбэ. Мэдэрхэшье баатай. Байгша оной 8 һарын туршада 7 предприяти (тэрэ тоодо Шулуутайн, Горхоной, Хүрбын, Хориин, Хандагатайн, Хүртэйн леспромхозууд) продукциингаа үнэ 324,5 мянган түхэригөөр үнэтэй болгоо бшуу. 9 предприяти олзо доход абаха түсэбөө дүүргээгүй.

Гол шалтагааниинь юуб? Юундэ иимэ ушарнууд тохёолдоноб? Предприятинууд үйлэдбэридэ хамаатай бэшэ ехэ гаргаша хэнэ, энэнь 8 һарын туршада бүхы зоно соо хамтадаа 440 мянган түхэригэй болоо. Гол түлэб модо отолхо гурим хазагайруулһанһаа, вагонуудые миин байлгаһанһаа ехэ хэмжээтэй яла түлэгдэнэ. Энэнь хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда журамай үшөөл һула байһаниие гэршэлнэ. Зарим предприятинуудта машина, техникэ хүсэд ашаглагданагүй.

— Заһабарилгын шанарай хангалтагүйһөө, запас частьнуу[...] тамагһаа, модо шэрэдэг харг[...] һаа трактор, автомашинану[...] зогсожо, үнэтэ сагаа гээна[...] Онохойн модоной комбинат[...] сарь, делегат **Хохлов** тэм[...]

Партийна комитет, парти[...] ганизацинууд шэнээр байг[...] һан экономическа шэнжэлэл[...] гой, техническэ соведүүдэй[...] мэри зүбөөр эмхидхэжэ ш[...] экономическа олон асуудал[...] хэлгэдэ тэдэниие хабаадуул[...]

Зонын 17 предприятиин [...] продукци гаргаха 9 һарынг[...] дүүргээгүй. 500 гаран хү[...] шэд үйлэдбэриингөө даабари[...] гэдэггүй байна.

Конференци дээрэ соёл с[...] ажалшадые коммунис ёһоор [...] жүүлхэ хүдэлмэридэ гор[...] анхарал хандуулагдаа.

— КПСС-эй ЦК-гай июни[...] нумэй һүүлээр олохон парти[...] ганизацинуудта соёл суртала[...] тэ-политическэ хүдэлмэри һо[...] тойгоор, гүн удхатайгаар [...] дадаг болоо, — гэжэ делегат [...] хэлэбэ. Һургуулида туһалха[...] си Хандагатайн леспромхоз[...] бэшээр хүдэлнэ. Онохойн [...] комбинадта, Горхоной, Хори[...] промхозуудта «мастернуудай[...] үнгэргэгдэдэг болоо.

Зонын предприятинуудта [...] мунис хүдэлөөн үргэнөөр [...] 7 предприяти, 70 цех, 260 [...] коммунис ажалай нэрэ зэргэ[...] тахын түлөө тэмсэнэ. 2021 [...] бэриин түрүүшүүлдэ, 20 цех[...] тогуудта, 84 бригадада иимэ[...] зэргэ олгогдонхой.

Гэбэшье коммунис ажалай[...] мүрысөө хүтэлбэрилхэ хэр[...] тагдалнууд бии байһаар. [...] дыень согсолходоо, түсэб д[...] дүүргэлтэдэ гол түлэб а[...] табяад, хүдэлмэришэдэй [...] үүсхэл, эрдэм бэлигээ дээш[...] дэ тэдэнэй гаргаһан оролдо[...] раада абтанагүй. Энэнь тон[...] Коммунис ажалай хүндэтэ [...] зэргые үндэр дээрэ үргэжэ[...] тула һайнаар ажаллахаһа[...] мүн зоной дунда бэеэ абаа[...] гада һураха, коммунис ёһо[...] һууха хэрэгтэй ха юм.

Октябриин 1-һээ политич[...] ралсалай шэнэ жэл эхилээ[...] партийна организацинуудаар[...] кружок, политһургуули, [...] нууд эмхидхэгдэжэ, түрүүш[...] шээл үнгэргэгдөө. Энэ жэлд[...] даа 7 мянга шахуу хүн һу[...]

Түрүүшын хэшээлнүүдэй[...] гүүдһээ харахада, энэ шухал[...] тэ зарим партийна органи[...] дай ёһо тэдыгээр хандаһан[...] руулаа. Шулуутайн леспр[...] Загарайн модоной комбинат[...] хон станциин партийна орг[...] нуудта түрүүшын хэшээл[...] гүй. Элхиин авто-заһабари[...] водто эмхидхэгдэһэн 6 [...] хэшээлнүүдынь юрэл үнгэрг[...] рэтэй—һуралсагшадынь [...] дайнгаа дэргэдэ сугларжа х[...] тарашаһан байна.

Арадай ажахые партийна[...] зацинуудай хүтэлбэрилгые [...] хубилгаһанһаа хойшо жэл т[...] үнгэржэ байна. Үйлэдбэриин[...] баримталан партийна коми[...] байгуулга тон зүб, үйлэдбэ[...] хэхэ, хүтэлбэрилхэдэ һайн [...] байна гэжэ дүй дүршэл [...] Энээние Загарайн промы[...] үйлэдбэриин зонын байдал [...] элеэр хаража болоно.

Саашадаашье хүдэлм[...] онол аргые, олониитын дунд[...] даг эмхидхэлэй, хүмүүжүүл[...] дэлмэреэ һайжаруулха зор[...] нын партийна комитедэй, [...] организацинуудай үмэнэ т[...]

**

Конференци дээрэ КПСС-[...] мой, БурАССР-эй Минис[...] Соведэй Партийно-гүрэнэй [...] тын комитедэй түрүүлэгшэ [...] **Продайвода** үгэ хэлээ.

Д. Цыбин[...]

США-гай президентдэ, Великобританиин премьер-министртэ Н. С. Хрущевой бэшэһэн бэшэг

Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна туршалга хэхые хорихо тухай договорой хүсэндөө ороһонтойнь дашарамдуулан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев США-гай президент Дж. Кеннедидэ, Великобританиин премьер-министр Г. Макмилланда бэшэг эльгээбэ.

Уласхоорондын байдалда шухала удха шанартай энэ хэмжээ ябуулга бүхы арадуудта баяр асарха байха гэжэ США-гай президентдэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Ядерна туршалгануудые хорихо асуудалаар үгээ ойлголсолго хэды шухала байбашье, мүнөө сагай шиидхэгдээгүй шухала асуудалнуудые — нэн түрүүндэ шэнэ дайнай аюул зайсуулхын асуудалнуудые хүсэд шиидхэнэгүй. Тиигэбэшье мүнөө энэ асуудал шиидхэхэ талаар манай правительствануудай һанал бодолоо хэлэһэниинь — туйлаһан амжалтануудаа саашадань хүгжөөхэ, уласхоорондын бусад шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга бэдэрхэ гэһэниинь шухала байна.

Эб найрамдалта байдал улам бэхижүүлхын тула манай правительстванууд бүри ехэ оролдолго, хүсэлэлгэ гаргаха бэзэ гэжэ арадууд хүлеэнэ гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ. Советскэ правительство тушаа хэлэбэл, гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха хараа бодолые хэлбэришэгүй хүтэлбэри болгон, уласхоорондын оршон байдалые улам һайжаруулха талаар (ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай договор баталһанай үндэһөөр иимэ оршон байдал бүрилдэжэ захалаад, уласхоорондын түгшүүрилтэй шанга байдалые хаа хаанагүй һуларуулха эрид хубилалтын эхин болоо) шэнэ оролдолго гаргаха, өөрһөөнь дулдыдаха бүхы юумэ хэхээр бэлэн байна.

**

Мүн иимэ удхатай бэшэг Великобританиин премьер-министр г-н Г. Макмилланда эльгээгдэбэ.

(ТАСС).

Л. И. Брежнев Афганистан ошохоёо мордобо

МОСКВА, (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Афганистанай король Мухаммед Захир шахай уряалаар албанай хэрэгээр Кабул город ошохоёо мүнөөдэр Москваһаа мордобо.

Л. И. Брежневые, тэрэнтэй ошолсохо хүнүүдые Внуковска аэродром дээрэ нүхэд А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, Н. М. Шверник, Л. Н. Ефремов, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, А. Н. Шелепин, бусад тушаалта нюурнууд, мүн Москвагай олониитын түлөөлэгшэд үдэшэбэ.

Политическэ[...] литературын хэ[...]

М. М. Розенталь, П. [...] гэгшэдэй редакци доро[...] дэһэн философиин слова[...] словарь арбан жэлэй са[...] хэблэгдэһэн һүүлшын [...] нилээд ехэ илгаатай юм. [...] XX, XXII съезднүүдэй ш[...] ринүүд, бүхы марксистск[...] лософско эрдэмэй үмэнэ [...] шэнэ программаар та[...] асуудалнууд энэ зохёоло[...] һэ һуури болоно. Научна[...] низмын, философиин асу[...] даар, логико, психологи, [...] тетикээр бүлэгүүд нилээд[...] гэдхэгдэбэ. Олон мэргэжэ[...] торнуудые хабаадуулжа, [...] һабарилга, нэмэлтэ оруул[...]

Промышленна предпр[...] дай экономико. Зураглал[...] һан хэрэгсэл. Партиин X[...] дын, КПСС-эй ЦК-гай [...] Пленумэй (1962 он) мате[...] дые, СССР-эй промышле[...] саашанхи хүгжэлтын тоо[...] нуудые нэмэлтэ болгон [...] хоёрдохи хэблэл. Бүхы [...] нуудынь шэнэлэгдэнхэй[...] гандистнуудта, политиче[...] ралсалай һурагшадта, [...] гуулиин студентнүүдтэ, [...] нарта, промышленности[...] мико өөһэдөө шэнжэлэг[...] рюулжа хэблэгдэһэн энэ [...] хэн туһаламжа болохо [...]

З. Сердюк. «Эрилтэ [...] налгатай һэргэг байх[...] коммунистнуудай тусх[...] гүүдые хаража үзэдэг [...] хай КПСС-эй ЦК-гай [...] Партийна комиссиин түр[...] нэгэдэхи орлогшо З. [...] гэгшэ коммунистнуудай[...] хэрэгүүдые хаража [...] тухай брошюра соог[...] Уставай эрилтэнүүдые[...] сахижа, партийна хү[...] шэдэй урда табигдаһа[...] асуудалнуудые зүбөөр[...] дэ туһалха хэдэн ш[...] нүүдые автор хаража[...]

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной октябриин 13.

Ч. НАМЖИЛОВ

Эхын зүрхэн

Иимэ гаршагтай поэмэ соогоо Ленинэй эхэ—Мария Александровна Ульянова тухай поэт хөөрэжэ үгэнэ. Хаанийе алаха бэлэдхэл хэжэ байтараа баригдаһан Саша хүбүүндөө ошожо ябаһан үень эндэ зураглан харуулагдана.

...эрикн үүлэдэй
...нүүһэн тэрэ зүг барижа,
...ын мүрнүүд
...жэгдээр зурын ошоно.
...э газарташье
...а ла шулуун дайралдажа,
...рд» гэхэдэнь
...ураһан эжы сошоно...
...а хээр моридой
...гэл бүншөөн дор.
...арай һалхинай
...эрһэн шэбэнээн дор
...г наһаниинь
...үүдэн боложо һэринэ,
...агдан болин
...олэнэйнь урдуур ерэнэ.
...ынь баригдаһан
...йдхартай тэрэ жэлдэ
...эн эсэгэнь
...рэгэй албанһаа бусаба
... ехэ
...һа мүрэнэй эрьедэ
... боложо,
...үлөө тосхондо һуурижаба.
...ан бэлигтэй,
... үсэд өөрэшэг зантайдаа
...и басагадаа
...жээн өөдэнь гаргахадаа,
...ал жэмэстэл
...эмэйлэн энхэрэн
байгаагүй,
...ри үльгэрэйшье
...ай руу һула табяагүй.
... ажалда,
...ро эдеэндэ дадхаажа,
..., намартаа

хүнгэн һэрюунээр
ябуулагша һэн.
Хари хэлэ,
хүгжэм, ном һайса заажа,
Хамаг наһанайнь
хайра шэмэглэл бэлдэгшэ
һэн...
Дэгжээгүй дальбараада
уурхайнь ямар дулаахан бэ,
Дэлбэрээгүй сэсэгтэ
хүрьһэн ямар зөөлэхэн бэ.
Дэлхэйн сээжэдэ
наран ямар урихан бэ,
Дэмбэрэлтэ эсэгынь
тосхон үлүү шэнгеэр
үзэгдэбэ.
Аня эгэшынгээ
хадамда гараһан хойно
Аяар Пенза
айлшаар ошоһоноо һанана...
Айдар залуугайнь
зүргэнүүд агшан һунана.
Арюун дуранайнь
алтан туяашье тудана.
Хасар ехэтэй аад,
хара хүрибтэр нюдэтэй,

Харахада монгол
шарайтай залуу хүбүүнтэй
Хайшан гэжэ
түрүүшээр золгоһониинь
үзэгдэнэ,
Ханхинама һайхан
хүгжэм зэдэлхэдэл гэнэ.
Жаран нэгэн оной
намар орой бэлэй даа,
Жабартайшье һаа урин
наартай үдэр бэлэй даа.
Жэлэйнь суглаан
дээдэ һургуулида зарлагдаад,
Жэгтэй хүхюун,
гоёоршье үнгэржэ байгаал
даа.
Ноён түшэмэлнүүд
урдуур налайжа һуунад,
Ногоон, ягаан
хубсаһатай гэргэдынь
дууранад.
Дворян баяшуулан
дээдэ һургуули ха юм даа,
Дуратай дурагүйшье һаа
байлсахал албатайнууд ха
юм даа.

Залин буудалһаа
ямар аргаар һэргылхэб,
Залажа хүсыень
газарта яагаад шэнгээхэб,
Залуу багша-физик
энээн тухай элидхэбэ.
Залитай согтойгоор
задалан хөөрэжэ үгэбэ.
Халта ээрэнгеэр
дуугаран хэлэн байхадаа,
Халажа ерэхэдээ
хургаа ёдойлгон заахадаа,
Хайшаншье гээд бэ
олоной сэдьхэл буляагаа,
Хамагһаа һонин
элидхэлээ бүрншье һаа
гоёогоо.
Хожомынь болоходоо
бүри дадан танилсаба,
Хоюулан һуужа,
хари хэлэшье заалсаба.
Хонгор үдэшэндөө
холын мүшэдэй ялалзаан
дор
Хотын сэсэрлигээр
сэнгэгшэ һэн орой болотор.
Эгэшэ хуряахайндань
залуу багшанар сугларха,
Эрдэм ном тухай
эсэтэрээ сэсэ буляалдаха,
Эдеэ бариха,
хатар, хүгжэмөөршье
һорилсохо,
Илья Николаевич
заал һаа тэдэнээр ябалсаха...
Зүүн баруун тээһээ
гол мүрэнүүд урдан ерэдэг,
Зүгэй холоһоо
шубууд сугларан жэргэдэг,
Зүлгэ ногоон дээрэ
сэсэгүүд зэргэлэн мүндэлдэг,
Зүрхэнэй сохилооншье
баһал иимээр ниилэдэг.
Түрэ хурим хэхэ
болзороо тэдэнэр гаргажа,
Түрэл гаралынь
бултадаа тухашаран
оролсобо.
Түүхэ домогто
эхэ эсэгын гурим сахижа,
Түбиин шарайда
шэнэ гал гуламта нособо.
Тэрээнһээ хойшо
ямаршье удаан болооб
даа,
Тэнгэриин наран
хэдышье дахин орооб даа...
Тэнюуншье долгито
мүрэн гэдэргээ сухарихагүй,
Тэхэрижэ баһал
хүнэйшье наһан бусахагүй.
Урасхал һайхан
Волгоёо урудан үгсэжэ,
Урагша хойшоо
нютаг урилһаннинь
һанагдана.
Үнэр баян
үрэнэрөө эрьедэнь үсхэжэ,
Үндэр хабсагайгаар
ябуулжа һургадагынь
харагдана...

...р һонор. Абаахайн шүлһэд ...хан аалихан тэнгэридэ ниидэнэ.

Намагай захаар нимгэхэн мүльһэд. Набшаһад, һүүлшын набшаһад хиидэнэ.

фотоэтюд.

ХОЁР НҮХЭД

Манай республикада эгээн эршэмтэйгээр ажаллажа байһан ород залуу поэдүүдэй нэгэн — Анатолий Щитов.

Би Анатолий Щитовтой анха түрүүн 1959 ондо «Улаан Ивалга» газетын редакцида танилсаа һэм. Тэрэ үеһөө бидэ хоёр халуунаар хани нүхэсэжэ, бэе бэеынгээ зохёолнуудые оршуулалсажа эхилээ бэлэйбди. Буряад поэзитэй танилсаад, Анатолий Щитов манай шүлэгшэдэй зохёолнуудые оршуулдаг болоһон байна. Жэшээлхэдэ, «Дуулыш, минии атом!» гэжэ поэмымни бүлэгые шадабаритайгаар оршуулжа, «Сибирские огни» журналда толилуулһандань баяртайб. Байгша ондо «Октябрь» журналай хуудаһануудта зохёолнуудаймни шэнэ оршуулгануудые толилуулба.

Анатолий Щитовой хэдэн шүлэгүүд толилогдоно.

Даши Дамбаев.

Хани нүхэд, залуу поэдүүд Даши Дамбаев Анатолий Щитов хоёр хөөрэлдэжэ байна

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Анатолий ЩИТОВ

Лирикын дэбтэрһээ

1. ҮГЛӨӨ БҮХЭНДЭ

Эхилдэгби ажабайдалаа
үглөө бүхэндэ
шэнээр —
Элдэб жиирэй хэрэгүүдһээ
шанха дээшээ
үндыжэ бодоһойб,
Эршэтэ ажалһаа
альгануудаа холгооһойб,
Эмниг долгёор
балсангуудаа хүлгүүлжэ,
булгилуулһайб түргэнөөр.
Ажабайдалаа
бузарлаахагүй хүсэлтэйб —
үсэдөөр холо руу дабшанхайб.
Арюун сэбэртэнь абтажа,
гүнзэгыгөөр дурланхайб.
Хаанаш, хэзээш хүниие
мэхэлжэ үзөөгүй хубитайб.
Хамагһаа эрхим нүхэдтэй
өөрыгөөл жэшэдэг зантайб.
Үглөөнэй наранда игаажа,
үдэрэй гэгээндэ этигэдэгби.
Үглөөгүүртээ —
харгымни дабагдаагүй хилэнүүд
ойрохондли байдаг.
Үтэр мартаад
Ошоһон һүниин зүүдэ,
жабхалан мэдэржэ һэргэдэгби.
Үхибүүн мэтээр
энеэбхилдэгби шамда,
Ажабайдал!

2. БУРЯАД ОРОНДО

Аяншандли, анхараа бэшэб шамай.
Аляархаагүйб тэрээндли. Зүрхөө дарааб.
Үргэн талынш метр бүхэндэ шамбай —
Үдэр бүри үлөөнэб алхасынгаа сараа.

Туристда юун бэ! һонирхожо харасагаан.
Түрд гүүлэхэ «Фэдээр», таксида һуухал.
Харин намда сэнхир тэнгэри харасагаан,
Халуун бүгшэм талые махаха шухалал.

Ангама наранһаа ургамалнууд борсойшоо.
Атиршанхай. Үһан хэрэгтэй. Балгашье.
Ханааб татагдана урагша хойшоо —
Хатуу зоригто хүбүүдэйм нэгэн—шалга!

Мэдэнэб: ган гасуурта дайдада
Мэнэ надхахал сэсэрлигүүд, шууяархан
Ербээдхихэ турист. Тиим! Найданаб —
Ехэ баяраар нюдэдынь гэнтэ туяарха.

Аяншандли, анхараа бэшэб шамай —
Аляархангүй, зүрхөө доро дараад.
Үргэн талынш метр бүхэндэ шамбай
Үдэр бүри үлөөнэб алхасынгаа сараа.

Ородһоо Даши ДАМБАЕВ оршуулба.

Хани нүхэрэймнай халуун үгэ

ТАЛЫН УЯНГА

(Д. Жалсараевай „Түрэл талам“ ном тухай)

Хэрбээ би энэ ном бэшэһэн хүниие танихашьегүй һаа, уншаад байхадаа һайн лэ сэдьхэлтэй хүнэй гараар бэшэгдэнхэй гэжэ хэлэхэ байһамни дамжаггүй. Яахадааб гэхэдэ, арадай сэсэ мэргэн сэдьхэл, үлгын дуунай уянга ёһотой поэзиин хуби болоод байдаг шуу. Түрэл арадайнгаа сэдьхэлэй баянда хүртэһэн хүн Эхэ оронойнгоо түлөө бэеэ үгэнги, энхэ амгалан хүүгэдэй зүүдэндэ эмээхэй байдагынь хэндэшье мэдээжэ. Иимэл хадань эрэлхэг зориг сэгнэдэггүй, үлир мойһоной сэсэглэхэдэ уярдаггүй хүн гээшэ поэт байжа шадахагүйнь тон ойлгосотой. Дэмы бэшэ ородой агууехэ поэт Пушкин хадаа бүхы наһанайнгаа, ажал хэрэгэйнгээ дүн гаргахадаа нигэжэ хэлээ һэм шуу: «Уянга зохёолооро урин мэдэрэлые уряалаа һэм». Тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүд бүхы үеын шүлэгшэдтэ гэрээд һургаал болоһониинь арсашагүй.

Дамба Жалсараевай «Түрэл талам» гэжэ ном уншаад байхадам иимэнүүд бодолнууд досоом түрөө. Буряадай поэдэй шүлэгүүдые һонирхон уншахада, тэрэнэй газар дэлхэйдээ, ажабайдалдаа, замби түбидэ боложо байһан бүхы һайн һайхан юумэндэ мээхэйнь эрилнэ.

Энэ поэднай хүйтэн, бэшэхын лэ тулада бэшэгдэһэн шүлэгүүдые дурадханагүй. Түрэл таламниишье гэжэ хэлэхэдээ эхынгээ нэрые дурдаһандал зөөлэн уянаар хэлэнэ бшуу. Үшөө нэгэ шүлэг соогоо замбуулин түбеэр дэгдэн ябаһан хэмэл одо хараад, поэт уярһан сэдьхэлтэйгээр талынгаа булагай һэрюухэн булагта уралаараа нэнгэнэ. Поэдэй сэдьхэл эндэшье али бүхы талаһаа харагдана ха юм. Тэрээндэ Ленинэй һургаалһаа арюун һайхан, сэсэн мэргэн һургаал гэжэ үгы. Тойрожо байгаа ажабайдалайнгаа хубилхада, шүлэгшын сэдьхэл ямараар баясанаб! Тэнгэри шэнги үндэр, түрэл ушаагайнгаа үнэһэн соо булагдан болоһон хартаабха шэнги юрын һанал бодолнуудта буряад шүлэгшын ном соо олон лэ гээшэ. Ёһотой һайн һайхан поэзиин дуһал энэ ном соо суглуулагданхай. Ажабайдалтай нягта холбоотой поэзиин иимэ байһаниинь гайхалгүй.

Буряад ороноор аяншалха, тэндэхи ажалша малша зоноор золгохо зол намда тудаа. Дамба Жалсараевай энэ ном уншаад байхадаа Буряадороной гайхамшаг сэдьхэлтэ хүн зоноор дахин уулзаһандал боложо, талын басагадай тангил хүхюу энеэдэ соносходол гэжэ, урга бариһан адуушадай хүрин хара шарайнуудые нюдэндөө хараһандал мэдэрэл түрэбэб.

Ёһотой поэт һэн тула Дамба Жалсараев гансал түрэл талаяа магтан дуулаад хизаарлашанагүй. Талынгаа гайхалтай хурса уянгын хажуугаар энэ нүхэрнай замбуулинайшье аялгада абтана. Москвагай үйлсөөр үүгэнэлдэн байгаа гулабхаануудайшье һайханда шүтэнэ. Өөрынгөө хани нүхэр, эстон поэт Юхан Смуул гэгшэдэ хани халуун үгэнүүдээр хандана...

Би эдэ мүрнүүдые гайхалтай сэлмэг үдэр бэшэжэ һуунаб. Кавказай хадануудай дун сагаан мундарганууд элихэн харагдана. Аяар холын Буряадһаа энэ хүрэтэр Дамба Жалсараевай хонгёо сэлмэг аялгын хүрэжэ ерэһэндэ баясанаб. Энэ талынь гайхалтай һайхан уянгые минии нүхэд — хадын хүнүүдшье соносоол.

Кайсын Кулиев.

Нальчик хото.

Д. БАТОЖАБАЙ

...ОЛЫН ХАРБИНДА БОЛОҺОН УШАР

(„Төөригдэһэн хуби заяан“ гэжэ романай гурбадахи номһоо хэһэг)

...эжэ хүн болгоһон хүбүү... үндэр хүдэр бэеые, тэрэ...игтой огсом нюур шарайе ... байһан Искрова тэндэ ...зониие халта шэртээд аба...раа, «Минии хүбүүе мэдэ...э гүт, али үгы гү» гэһэн ...досоогоо түрэжэ, сэдьхэл...согорхоно. «Хаанаһаа иимэ ...элэтэй буряад хүбүүн бии ...боб?» гэһэн асуудалтай ...хүдэлмэришэд баһал Бу...шэ алдангүй хараад байба. ...д гартаа барижа байһан ...халта хараад, сээжээр ...уншажа захалба:

...нүхэдүүд! Восстани тээшэ ...ын алхам хэгдээ! Энэ оной ...н 9-дэ Петербургын хү...ишэд тээшэ харуулһан буу...абяан, үхэр буу болоод пу...удай нээрээн Россин хү...ишэдэй углуу бүхэнһөө ...харан сууряатаба. Москва, ..., Лодзь, Рига, Митава, Ребель, Киев, Саратов, ..., Харьков, Баку, Батум—...а, бүгэдэ ниитын стачка...болоһон городуудай гүй...э дансань. ...Бүхы дэлхэй ...имэ асари ехэ стачканууд ...е, хэзээшье болоогүй юм. ...и алхамаа мүнөө хэхын ...унэй дутаһаниие бидэнэр ...эдэнэбди. Энэ хадаа—...осстани гээшэ! Ленин»—...лад үгөөэ дүүргэжэ, абяа...һан зоной нюурнуудые ...харасагааба.

...ин!», «Ленин багшын бидэ...үдэлмэришэдтэ, хандаһан ...«Ленин... Агууехэ Ле...эһэн үгэнүүд нэн түрүүн ...н аад, һүүлээрнь улам ...аһаар хүдэлмэришэдэй ...бии боложо, тэдэнэр бүгэ...хүл дээрээ бодошобод.

Агууехэ Ленин мандаха ...!—гээд, Искрова хашхар... «Ура-а!»—гэһэн абяан ...ришэн зоной дундаһаа һү...ахые зэдэлүүлэн, Харбин РСДРП-гэй хүдэлмэришэ...шын штаб сооһоо сууряа...эн.

...ансахан түмэр замай врач ...й гэртэ сугларһан эдэ зон ...й бэшэ, харин «сэрэгэй ...» байһан хоёр дабхар ...гэр дотор мүн лэ хүнүүд ...элдэһэн зандаа. Энэ гэр ...н болошоһон хубсаһатай ...ишэд бэшэ, ээм мүрэ дээ...тан погон, эпполедүүдые ...офицернүүд болоод ге...уд үймэлдэнэд. Мүнөө эн...һууһан Мунжуурай ар...ай начальник сагаан мар...тор хүбэн табюулаад ...араа боожорхинхой юумэ ...гэ саарһа абажа, халта ...аа ёолоод, хажуу тээ...архиба.

...ань зогсожо байһан под... һанаагаа зобонгоёор ...оур харан:

...р түрэлтэ генерал, яа...үдэнтнай баһа зоб...жо ...!—гэжэ асууха зу...аа, ...һан саарһан тү...э ...ушана.

...йомынь дээрэ өө...ЦСГ...ө ...оргиевска кава... ү-

дые генерал Батьянов суглуулаад, японой самурайнуудта түригдэжэ ябаһан үлэн хооһон солдадуудай дунда тохёолдоһон хооһодолго болоод хохидолые түмэр замай хүдэлмэришэд дээрэ хаяхын тула иигэжэ хэлэһэн байгаа: «Буугай хэрэгсэл, һомо, дари, эдихэ хоол Росси тээһээ хүлеэжэ бидэнэр эндэ һуунабди. Энэ бузагай хэрэгэй хамаг шалтагааниинь хадаа, түмэр замай хүдэлмэришэдэй забастовко гээшэ. Алба хаагшад салингаа эринэ, бага гэжэ шамарланад. Теэд таряашад юу абадаг гээшэб? Тэрэнииешье толгойдоо һанаад үзэхэдэнь яадаг юумэб!»

Эгээл энэ генерал Батьяновай үгэ соносхон, ехэнхидээ таряашадай хүбүүд байһан солдадууд гол зэбүүсэлээ түмэр замай хүдэлмэришэд тээшэ шэглүүлэн, хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөе дэмжэхэгүйһөө гадна, үзэн ядажа захалаа һэн. Мүнөө Харбин дээрэ боложо эхилһэн шууяанай бүри урда тээ, тус городой хүдэлмэришэдэй буһалгаатай болоһон тухай, тэдэниие дараха солдадуудайнгаа этигэл багатай байһаниие Манжуурай армиин тылэй начальник генерал Надаров главнокомандующи генерал Линевичтэ бэшэһэн байгаа. Мүнөө тэрэ бэшэгэйнгээ харюуе уншаад, өөрөө ёоложо байна бшуу. Генерал Надаровай нэгэ хэдэн батальон найдалтай хасагуудые Харбин эльгэхыень гүйһан газарнуудыень улаан карандашаар Линевич зуражархёод: «Генерал Батьяновһаа жэшээ абажа ажаллагты. Тиигэбэлтнай, солдадууд бүхэн хүдэлмэришэдые дэмжэхэеэ болихол!» гэжэ резолюци табиһан байгаа. Эгээл тэрэ бэшэгээ һөөргэнь абаһан генерал Надаровай үбшэн шүдэнэй хажуугаар, мүнөө үедэ зүрхэниинь үбшэнтэйгөөр хадхаад абана ха юм.

— Эхинһээ абаад адаг хүрэтэрөө тэнэгүүд!—генерал Надаров шүдэнэйнгөө үбшэндэ ядарһан янзатайгаар, эдэ үгэнүүдые хэлээрээ балбан газаа тээшэнь һулаханаар унагааба.

Стол дээрэ хаятай бэшэг мэнэ уншаһан подполковнигой генерал тээшэ эрьежэ, һанаагынь заһамаар нэгэ бараг үгэ хэлэхэеэ шэбшэжэ байтарнь, үтэнэй томо батаганаан хаанаһаашьеб ниидэжэ ерээд, генерал Надаровай толгой дээрэ һуушаба. «Иимэ һүни дунда хаанаһаа зольборжо ниидэһэн батаганаан гээшэб! Ямар ёро хараһандаа генералай нюсэгэн толгой дээрэ һуугааб!»—гээд, досоогоо һэжэглэн шэбшэһэн подполковник Левандовский хэлэхэ үгэеэ төөреэд, миин дуугай зогсобо.

— Юундэ абяагүй байнаш? Али намайе зэмэтэй гэжэ һанана гүш?!— гэжэ хэрүүлхэһэн генерал Надаров хэнтэглээд һуурииһаа бодохо зуураа, баһа ёолоод, баруун гараараа зүрхэеэ барижа, өөдэ уруугаа хараашална.—Аяга үгы гү?

Генералай хамар доронь байһан графинтай уһанай хажуудахи аягые подполковник абаад, тэрээндэ үгэхэ зуураа: «Һохор болоо бэшэ аад, намайе доромжолжо зорёолхоно бэшэ гү?»,—гээд, досоогоо муу һанаархаба. Генерал Надаров тэрэ аягынь абажа амандаа дүтэлүүлэн, нэгэ һайн үлеэһэнэйнгээ һүүлээр, столойнгоо һугалга сооһоо хахадтаа ороһон коньяк гаргажа аягадаа хээд, урагшань һарбайн һагад дээрэ үргэнэ ха. Теэд хажуудань зогсоһон Левандовский «намда үгэхэнь» гэжэ досоогоо шэбшээд, нюдэеэ энеэбхилүүлэн гараа һарбайхатайнь хамта, генерал Надаров тэрэ коньягаа өөрынгөө зузаан уралай забһар уруу эюулжэрхёод, яаралгүйгөөр бутылкаяа таглажа һууба.

«Нохос! Генерал Линевич эгээл зүб резолюци табяа»,—гээд, хороо бусалһан подполковник досоогоо шэбшэбэшье, абяа гарабагүй.

— Хэлээ хатаа гүш?—гээд, генерал Надаров хашхаран асууха зуураа, үнөөхи шэлтэй коньягаа стол уруугаа хадагалжархиба.

Генерал Надаровай тоһотой сыр шэнги елэгэнэгэн монсогор толгой дээрэ һуугааша батагана баһа подполковнигые баһаһан юумэдэл энээхэн зуура тэрэнэй хамар дээрэ ерэжэ һуушана ха. Подполковник Левандовский хэрүүлхээд тэрэ батаганаяа альгадан гэхэдээ, булгархай хамараа үбэдхөөжэрхибэ.

Шуһа дуһалжа байһан хамараа Левандовский гараараа аршан:

— Талада байгаад хоромни бусална. Иимэ тэнэг резолюци табихаяа хаанаһаа һанана гээшэб!—гээд мэхэрхэбэ.

«Генерал Линевичэй тэнэгтэ хороо бусалаад штаб-офицер Левандовский хамараа булга шаажархиба»,—гэжэ досоогоо шэбшэһэн Надаров:

— Японгууд шэнги харахири хэжэ бэеэ аладаг тэнэгүүд бэшэ хадамнай, иигэжэ байна ха юм! Подполковник түргөөр ошожо хамараа угаагты! — гээд, хэзээдэ үзэгдөөгүй уриханаар хандаба.

Левандовскиин газаашаа гараһан хойно генерал Надаров стол дээрээ байһан саарһануудые онгиргон, тэрэнэй нэрэ дээрэ ороһон гомдолой бэшэг дахин уншажа үзэбэ. Тэрэ гомдол дээрэнь: «Наймаашангууд эдилгэ үгэһэнэй һайгаар өөһэдынгөө эд бараа хойшо урагшань шэрэжэ, хэрэгсэл хангаха түмэр замые тухашаруулна. Илангаяа эдилгэ абахадаа ханадаггүй подполковник Левандовский эндэ зэмэтэй. Энээниие хаража, мэдэжэ байһан солдадуудай хоро уурай сэнэг халижа, аюул тохёолдобол, энээнһээ урагша Росси дотор болоһон тодхор тойбые үхибүүдэй наадан гэхээр болохо бшуу»—гээд бэшээтэй байба.

Энэ хэрэгэйнь түлөө подполковник Левандовскиие зэмэлхэеэ дуудаһан генерал Надаров өөрынгөө тоноһон хулууһан зөөриие мүн лэ Манжуурай генералнуудаар хамта хэдэн вагонууд соо ашаалжа, Росси эльгээһэнээ һанахадаа, досоогоо уяран, хамараа булга шаадаг «патриот» Левандовский тушаа ороһон гомдолые «бэшэһэн эзэндэнь һөөргэнь бусааха» гэһэн резолюци таталжархёод, тэрэ саарһа стол соогоо хэжэрхёо бэлэй.

(*Түгэсхэлынь хожом гараха*)

Хилын саанаһаа

ООН-ой Генеральна Ассамблейн сессидэ

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). ЮАР-ай правительствын үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг политика буруушааһан резолюциие ООН-эй Генеральна Ассамблей мүнөөдэр баталба. Энэ резолюци үсэгэлдэр тусхай Политическэ комитедээр баталан абтаһан бэйна.

Гансал Урда Африкын Республикын делегат энэ резолюци баталхые буруушажа дуугаа үгөө. Португалиин, Испаниин, Парагвайн мүн Гондурасай түлөөлэгшэд заседанида хабаадалсаагүй.

Кубын арадта шаналал

ПРАГА, октябриин 11. (ТАСС). Хүсэ ехэтэ һалхи шуурганай Кубын Республикада түйлай ехэ хохидол ушаруулһантайнь дашарамдуулан, профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн федераци Кубын хүдэлмэришэд, таряашад ба бүхы арадта гүнзэгы шаналалаа мэдүүлбэ. Бүхы дэлхэйн ажалшад Кубадахи аха дүүнэртээ улам бүри ойро дүтэ болохо ёһотой гэжэ профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн федераци найдана.

Ехэ анхарал хандуулагдана

ГАВАНА, октябриин 11. (ТАСС). «Кубатай ами нэгэн», «СССР туһаламжа үзүүлхэ» гэжэ «Ла Тарде» газетэ Н. С. Хрущевой телеграммые гаршаглаба.

Кубын премьер-министр Фидель Кастрода Н. С. Хрущевой эльгээһэн телеграммые ехэнүүд үзэгүүдээр хэблэн гаргаба.

Н. С. Хрущевой телеграммын эндэ абтамсаар Гаванын томо томо радиостанцинууд болон телецентрнүүд дары дамжуулга хэһэн байна.

А. А. Громыко Дж. Кеннедитэй уулзаба

ВАШИНГТОН, октябриин 11. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко үсэгэлдэр Сагаан Байшан соо США-гай президент Дж. Кеннедитэй уулзаба.

Хоёр час соо үргэлжэлһэн уулзалгын һүүлээр А. А. Громыко корреспондентнүүдтэ иигэжэ мэдүүлбэ: энээнһээ урда тээ США-гай гүрэнэй секретарь Д. Расктай хэлсэгдэжэ байһан асуудалнуудые президенттэй зүбшэн хэлсэһэн байнабди.

Президент Дж. Кеннедитэй уулзалга ашатай туһатай байгаа гэжэ А. А. Громыко һанамжаяа хэлэбэ. Үгээ ойлголсожо боломо асуудалнуудаар саашадаа хэлсээ хэжэ байхые оролдохобди гэжэ мэдүүлбэд.

Сагаан Байшан соо болоһон уулзалгада совет талаһаа СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семенов болон СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. С. Добрынин, Америкын талаһаа—гүрэнэй секретарь Д. Раск, гүрэнэй секретариин тусхай туһалагша Л. Томпсон болон бусад байлсаба.

Аргентинын коммунистнууд КПСС-эй ЦК-гай Нээмэл бэшэгые һайшаана

БУЭНОС-АЙРЕС, октябриин 11. (ТАСС). Росарио городто болоһон Санта-Фе (Аргентина) провинциин компартиин организациин 13-дахи конференци «Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Советскэ Союзай бүхы коммунистнуудта, партийна организацинуудта хандаһан Нээмэл бэшэгые» нэгэн дуугаар һайшааба. Тус конференци хадаа Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй догматическа, буржуазно-националистическэ ба амяараа һанаатай эрмэлзэлгые буруушаанабди гэжэ мэдүүлбэ.

Аденауэр тушаалһаа буухань

БОНН, октябриин 11. (ТАСС). 14 жэлһээ дээшэ Баруун Германиин правительствые толгойлжо байһан ФРГ-эйн канцлер Аденауэр тушаалһаа буухамни гэһэн мэдүүлгэ мүнөөдэр үгэбэ. ФРГ-эйн правительствын түлөөлэгшын журналистнуудта мэдүүлһэнэй ёһоор, Аденауэр мүнөөдэр ФРГ-эйн президент Любкетэй уулзажа, энэ жэлэй октябриин 16-һаа тушаалһаамни буулгыт гэжэ гуйһан байна. Президент энэ гуйлтыень зүбшөөн абаба.

Макмиллан тушаалһаа бууха гэжэ шиидэбэ

ЛОНДОН, октябриин 10. (ТАСС). Мүнөө үедэ операци хүүлээд, больницада хэбтэһэн Англиин премьер-министр Макмиллан бүгэдэ ниитын һунгуулиин болохоһоо урид үбшэнэй шалтагаанаар тушаалһаа бууха гэжэ шиидэбэ. Тэрэнэй хэзээ тушаалһаа буухань соносхогдоодүй. Блэкпулда болоһон консервативна партиин конференци дээрэ Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Лорд Хьюм Макмилланай энэ шиидэбэри тухай мүнөөдэр мэдүүлһэн байна.

СССР-эй сэрэгэй делегаци Польшодо байна

ВАРШАВА, октябриин 11. (ТАСС). Обороныи министр Советскэ Союзай маршал Р. Я. Малиновский толгойлогшотой СССР-эй сэрэгэй делегаци, Польшодо айлшаар ошоод байна. Мүнөө үглөөгүүр СССР-эй сэрэгэй делегаци Варшава городой арадай Соведэй түрүүлэгшэ Я. Зажицкитай уулзаба. Тэрэнэй һүүлээр совет айлшад Варшавын шэнэ барилгануудтай, Польшын түб хотын дурасхаалта газарнуудтай танилсаба, Польшын сэрэгэй музей ошожо хараба.

Саашадаа ямар хэмжээнүүд абтагшааб

ТОКИО, октябриин 11. (ТАСС). Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна зэбсэг туршалга хорихо тухай Москвада баталагдаһан договорой хүсэндөө оролгые «Иомиури» гэжэ буржуазна газетэ «Эб найрамдал гээшэ шухала алхам» гэбэ.

Москвада баталагдаһан договорой хүсэндөө ороһые, ядерна зэбсэгтэй зүйлнүүдые замбуулинай дайдада гаргахые хорихо тухай США, Англи болон СССР-эй үгээ ойлголсоһые һайшаажа, энэ талаар саашадаа ямар хэмжээнүүдэй абтаһанһаань эб найрамдал дулдыдаха байна гэжэ тэрэ газетэ тэмдэглэнэ. Тэдэ хэмжээнүүдэй тоодо Европодохи түгшүүритэ байдалые һулаарулха тухай, НАТО-до болон Варшавска договорто оролсодог оронуудай хоорондо бэе бэедээ добтололсохогүй гэһэн пакт баталха тухай Советскэ правительствын дурадхалнуудые энэ газетэ дурдана.

ШЭНЭ ҺОНИН. ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

АМАРАЛТАДА ҮДЭШЭБЭ

Михаил Федорович Баклушин бага балшар наһанһаа хойшо ажал хүдэлмэритэй хуби заяагаа холбоһон юм. Һаял хори гаража ябаһан Михаил Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводто түмэршэ дарханаар ажаллажа эхилһэн намтартай. Гушаад жэлэй туршада заводто ажаллаһан Михаил Федорович энэ үе соо түмэршэ дарханай мэргэжэлдэ олохон залуушуулые һургажа, ажалай арюун замда гаргаһан байна. Заводой үнинэй хүдэлмэришэн М. Ф. Баклушин ажалайнгаа хажуугаар уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа, хэдэ хэдэн үнэтэ дурадхалнуудые оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэлсэһэн байна. Коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэдэ хүртэһэн.

Хүндэтэ хүдэлмэришэнөө амаралтада гарахи болоходонь, хани нүхэдынь, заводой дирекци, партийна организаци үдэшэжэ, үнэтэ бэлэг барюулһан, удаан жаргал, ута наһа наһалжа ябахыень юрөөгөө.

Д. Балданов.

АЛТАН УТАҺААР ҮЛХЭГДЭҺЭН АНГАРАЙ СУБАД

Коля Щетининэй бригада тулга һуулгаха нүхэ намаг соо малтажа, хоёр үдэр соо тухашарба. Малтаха бүринь уһан, шабар. Хүнэгөөр уһыень удхахада, механизм бэшэ ха юм. Газар хорохо, гурьба дабагдаха юумэ байгаагүй, Толя Тюмин, Женя Еврасов бригадиртайгаа гурбуулахан хүдэлмэриингөө захада гарангүй, орой болоһон хойно байрадаа ерэбэд. Эдеэлээд, нойроо бариха гэжэ байтарнь, хүршэ айлай Пелагея хүгшэн орожо ерээд, олон үгэ дэлгэн, «мохёо» халааба.

— Ниидэл. Яаһан гайхалтай саг болоо гээшэб. Һамган хүн тэнгэриин эзэн. Ямар ехэ нүгэл...

Хүбүүдшье бүхэ нойроор унтажа, үглөөгүүр бодоходонь, радио шэнэ һонинии дуулгаба. Пелагея хүгшэн зүйтэй юумэ хэлэһэн байба ха. Үнэниень мэдэхэдэ, Валентина Терешковагай ниидэлгэ тухай радио-дамжуулга болоһон байгаа.

Хүбүүд лини дээрээ гараба. Дүрбэдэхи сүүдхэдээ тулгынгаа нүхэндэ һүүлшын бетон шудхаа бэлэй. Үшөө загсаагүй байһан жэлэмэл фундамент дээрэ: «Валя Терешковада алдар соло!» гэжэ Щетинин томо гэгшээр бэшэжэрхёо. Тиигэжэ эдэнэр болзорһоо гурбан үдэр урид намагһаа гараа.

Зайн гал дамжуулгын лини дээрэ хүдэлөөшэнэй ажал һонирхолтойшье, омогорхолтойшье. Ахалагша прораб Саша Потапенко гурбан жэл соо амаралта абангүй хүдэлөө. Институдай һүүлээр хүдэлхэ гээшэ тэрээндэ амаралта мэтэ һанагдаа. Тиихэдэ участогай мастер, комсорг Валерий Цыбакин хоёр жэл соо таһалгарягүй ажаллаһанайнгаа һүүлээр мүнөө түрүүшынхеэ түрэл Ленинградаа ошохонь.

Трассын барилгада хаанаһаа, хэн ерэжэ хүдэлнэгүйб! Тэндэ Курскын хүбүүн Виктор Рюмшинтэй, Армениин түлөөлэгшэ Владимир Каладжантай, Липецкын басаган Полина Пенаховатай золгохот. Тус барилга дээрэ ажалай түрүүшүүл үсөөн бэшэ. Иннокентий Шабаев, Филарет Бабиков (бригадир, прораб) гэгшэдэй үбсүүндэ Ажалай Улаан тугай орден яларнад. Монтажнигууд Владимир Домостроев, Николай Рудый гэгшэд трасса дээрэ хүдэлжэ байха зуураа, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагданхай. Семен Асташкевичтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоһон тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указтай танил байгдаха.

Имэ зоной дунда хүнүүд хороод, нюугдаад хаана ябахаб. Эндэ эрхим хүнүүд шалгардаг. Эрхүү Улаан-Үдэ хоёрой хоорондо зайн галай лини таталга дээрэ ганса нэгэн зүрхэгүйшүүл шабхагдажа арилаашье ааб даа. Трасса дээрэ хүнүүдые шэлэлгэ хэгдэдэггүй, заримашуул заһаржа, үнэн замда ородог.

Урдань гэмтэ ябадал үүсхэжэ, хуулиин зэмэ амсаһан монтажник Д. гэгшэ трасса дээрэ хүдэлнэ. Энэ нүхэр эндэ хүдэлһэнһөө хойшо бэрхээр ажаллажа, бэеэ харуулаа. Хуушанайнгаа хог гээгээ. Нүхэдэйнгөө дунда этигэл найдабаритай болоо.

Энэ үльгэр түүхэтэ хэрэг найман жэлэй саада тээ эхилээ һэн. Ангар мүрэн дээрэ асари томо Эрхүүгэй болон Братска хоёр станци барилга Зүүн-Сибирьтэ хүсэтэ энергосистемэ байгуулха арга олгоо. Түмэр бетон шагабшатай тулганууд гүн тайгые алад алхаа. Ой тайга соогуур хэды ута алтан утаһан татагдааб! Эрхүү—Ангарск, Эрхүү—Слюдянка, үшөө Эрхүү—Братск, Эрхүү—Тайшет... Тус хүдэлмэри энээгээр хизаарлаагүй. Ангарай станци элшэ хүсөөрөө Байгалай үмэнэдэхи уужам сэлюун дайдые хангаха. Буряад оронгоомнайшье тэрэ хүсэн хүргэгдэхэ.

Манай эндэ электрын элшэ хүсэн дуталдажа, хэды бэрхэшээл тохёолдооб. Буряадтамнай жэлдээ хэдэ мянган киловатт-час нэмэлтэ хүсэн хэрэглэгдэнэб! Гэбэшье, барилга үргэлжэлүүлэгдэһээр. Республикадамнай нооһо угаадаг фабрикын, Сэлэнгэдэ—целлюлозо-картоной комбинадай, гэр байрын томо панель бүтээдэг заводой байшангууд бодхоогдошонхой. Эдэ барилганууд тус линиин эндэ хүргэгдэхые хүлеэнэ. Байгша оной эсэс хүрэтэр линиин зарим хуби ашаглалгада оруулагдажа, Эрхүүһээ Тимлюй хүргэгдэхэ. Тэндэһээ республикымнай ниислэл хүрэтэр гараа һарбайжа хүрэхэ зай үлөө.

Барилгашад «Ангарай алтан һубадые тушаан абагты» гэхэл, удахагүй.

А. Румянцев.

ТҮНХЭНДӨӨ СУУРХАҺААР ҮНИНЭЙ

Эрхим хүнүүд тухай магтаал

Хони харадаг хүн урдань нютагтаа хүндэгүйшэг байһан. Тиигээд Түнхэндэ хонин ажал тушаа анхарал балайшье хандуулагдадаггүй һэн гэдэг. Харин мүнөө хонин ажал — олзо ехэтэй һалбари, хонишод — колхоз, совхозой тон лэ урдаа хараха малшад болонхой.

Ажахынуудта эгээл бэрхэ, шадамар хүнүүд хонишоноор хүдэлнэ. Тиимэһээ имэ малшад ажалдаа һайн үрэ дүн туйладаг байна. Саянай совхозой хонишон Б. Ц. Урмановае абаад үзэе.

— 1959 ондо оройдоо 150 хони харууһалагша һэм. Эхэ хонид зуушье хүрэхэгүй байһан юм. 100 хонин бүриһөө 50—60 хурьган түлжүүлэгдэдэг, толгой бүриһөөнь 1,5 килограмм нооһон хайшалагдажа абтадаг һэн. Байра байдалнайшье һөөл юумэнь үгы байгаа гүб даа,— гэжэ нүхэр Урманова хөөрэнэ.

Мүнөө тад ондоо болонхой. Нүхэр Урмановагай отара 300 гаран эхэ хонидтой. Нёдондо энэ хонишон 100 эхэ хонин бүриһөө 83 хурьга абажа түлжүүлээ. Мүнөө жэлдэ бүришье ехэ амжалта туйланхай: 100 эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга абажа түлжүүлбэ.

Ажалай имэ амжалта оролдосын хүсөөр, харууһанай ашаар лэ туйлагдаа ха юм. Малынь саг соогоо шадалаа хүсэжэ таргалдаг. Энэнь адуулгын хүсэн. Адуулганай хаһын оroходо, мал ажалай мэргэжэлтэдые урижа, толгой тоолон хараад, шадал тэнхэйгээр бирагүйшэгүүдыень илган, тусхай харууһанда табидаг, үбшэнтэйнүүдыень аргалуулдаг юм. Хонидоо бэлшээридэ эртэ гаргадаг. Үдэрэй шанга наранда һүүдэр гү, али һэбшээтэй газарта тогтоожо амаруулдаг. Һэрюунэй ами орохотой сасуу, үдэшын бүрэнхы болотор малаа бэлшээдэг байна.

Балсан-Дулма Цырендоржиевна хонидоо адуулхадаашье гуримынь алдадаггүй. Бэлшэжэ хушууран ябаһан хонидой урдань тогтоон һагад ябадаг заншалтай. Тэрэньшье тон зүб. Зарим тогтууригүй хонид бусад һүрэгые өөдэ үрүүнь дахуулан гүйлдэхэеэ һанадаг. Тиимэшүүлые тогтоон татаха хэрэгтэй. Туһалагшань малайнгаа хойноһоо дахаад, гээгдэһэн заримуудые хүсүүлжэ адуулдаг. Бэлшээреэ хэдэ хэдэн хоногоор һэлгэжэ адуулдагынь бүришье таарамжатай. Энэ отара Мондо тосхонһоо 8 модоной хараанда — Сагаан тала гэжэ хужармаг хүрьһэтэй газарта бэлшээриин үе соо байрладаг. Эндэхи нютагай ногоон шэмэтэй, тунгалаг һайхан горхон, булагуудтай юм. Ехэл зохид газар даа.

Сүлөө заб оложо байгаад, хонидойнгоо үбэлэй байра, шэнэ түл абаха газарые өөһэдөө заһажархидаг, шэбхыень сүм гаргадаг, хонидые эдеэлүүлхэ хоотоһоо эхилээд, хаамагууд, аса тармуур хүрэтэр дутамаггүй бэлдэжэ, саб гэмээр үбэлые угтадаг. Ехээр ханалгалһан дээрэһээ үбэлэй шэмэрүүн хаһые ядамаргүй дабадаг байна.

Балсан-Дулма Урманова өөрөө техник-үрэжүүлэгшэ юм. Үрэжүүлгын үедэ хонидойнгоо шадалтай, тарган тобир байхынь тула үшөө майн һүүлээр гү, али июниин эхеэр хурьгадаа эхэһээнь таһалдаг, хусануудые даажа абаад, һайса эдеэлүүлжэ, хүсэ шадалыень нэмээлгэдэг. 300 эхэ хонидоо ерэхэ январь, февраль соо хурьгалуулхаар хараалжа, бултыень нэгэ жэгдээр үрэжүүлэнхэй. Ерэхэ жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ үндэһэ табяад байһаниинь һайшаалтай.

Балсан-Дулма Цырендоржиевна гансал хонидоо дахаад ябадаггүй, олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүн.

Б. Ширеторов,
манай штатнабэшэ корр.

Манай зураг дээрэ харуулагдаһан энэ барилга Октябрьска районой нэгэ гудамжада бодхоогдожо байнхай. Эндэ ажаллагшад сооһоо Никифор Тимофеевичэй хүтэлбэрилдэг шулуушадай бригада үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхана. Тус бригадын гэшүүд сентябрь һарада эрхим дүн туйлажа, барилга-хабсаралгын управлениин бригаданууд сооһоо шалгарба.

Нүхэр Степановай энэ бригада 60 байратай гэрэйнгээ шулуушадай хэхэ ажалые дууһаха, тиихэдэ 32, 40 байрын гэрнүүдэй нэгэдэхи дабхарые табиха, 60 байратай гэрэйнгээ оройень хушаха гэһэн ехэ уялга Октябриин һайндэрэй хүндэллэлдэ зорюулжа һаяхан абаа.

П. Яхновецкиин фото.

Энээнииe дуулаа һэн гүт?

Ородой түрүүшын лётчик

1910 оной мартын 21-дэ хабарай дулаахан үдэр байгаа. Ородой түрүүшын лётчик Михаил Ефимовэй ниидэлгэ хэхые харахая хэдэ мянган хүн Одессын ипподром дээрэ суглараһан юм. Болхи бааза, хүндэ машина газарһаа таһаран дэгдэжэ, дээшээ гараад, агаарта хэдэн эрьесэ хэжэрхёод, ипподромой тэг дунда бууһан байна. Энэ хадаа А. Ф. Можайскиин самолёдой агаарта үргэгдэһэнэй һүүлээрхи ородой лётчигой түрүүшын ниидэлгэ болоно.

1910 оной июньдэ Ниццыдэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын авиационно мүрысөөндэ М. Н. Ефимов түргэн ниидэлгэ, удаан саг соо агаарта ябалга, эгээн дээрэ гаралгаараа бүхэдэлхэйн рекорд туйлаһан байха юм. Уданшьегүй агаарта тамаралгаар Петербургда болоһон Бүхэроссин түрүүшын һайндэртэ рекордоо бүрн һайжаруулан, Ефимов ородой лётчигуудай мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байна.

М. Н. Ефимов Севастопольдохи ородой сэрэгэй түрүүшын авиационно һургуулиин инструктор байһан. Империалис дайнай үедэ байлдаанда өөрөө олон дахин хабаадалсаһан байгаа.

Бэлиг шадабари сэхэтэй ородой лётчик Михаил Ефимов Эхэ оронойнгоо авиациин түүхэдэ гайхамшаг хуудаһануудые бэшэһэн байна. Тэрэ хадаа агаарта эрид эрьелдэлгэ, сэхэ руугаа дүүлин ниидэхэ, мотоороо хүдэлхыень зогсоогоод, доошоо сэхэ бууха ниидэлгэ дэлхэй дээрэ анха түрүүлэн бэелүүлжэ, уласхоорондын авиационно рекорднуудые манай оронной дайшалан абалгын үндэһэ һуури табиһан байха юм.

„Совет литература ба Буряадай аман үгын зохёол"

СССР-эй Науканuудай академиин Зүүн-Сибириин отделениин Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын институт имэ гаршагтай хоёрдохи ном хэблэн гаргаба.

Энэ ном филологическа эрдэмэй кандидат Г. О. Туденовэй «Буряад поэзиин гол шэглэлнүүд тухай» гэһэн оролто статьягаар эхилнэ. Тэрээн доторнь Буряадай уран зохёолшодой, илангаяа залуушуулай, зохёолдо тодорхой шэнжэлэл хэгдэнэ. «Прозо хүсэ абана» гэһэн филологическа эрдэмэй кандидат Ц. А. Дугар-Нимаевай статья дотор республикын ахамад уран зохёолшодой зарим зохёолнууд тухай хэлэгдэнэ. «Мүнөөнэй буряад хүүгэдэй литература тухай» гэжэ статья соогоо филологическа эрдэмэй кандидат Е. В. Баранникова Буряадай хүүгэдэй литература тухай бэшэдэг уран зохёолшодой шүлэг, үльгэр, рассказ, повестьнууд тушаа тайлбарилга хэнэ.

Тэрэшэлэн энэ ном дотор филологическа эрдэмэй кандидат А. И. Улановай «Үльгэрнүүд ба Буряадай литература», Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын комплексно институдай научна хүдэлмэрилэгшэд И. А. Ким, С. П. Балдаевай «Лирическэ прагуу һайхан литературада совет арадай патриотизм болон хани барисаанай толотомо харуулалга», «Буряад залуушуулай һургуулиин театр тухай хэдэн ажаглалта» гэһэн статьянууд толилогдобо.

«Фольклористика» гэһэн бүлэг соонь филологическа эрдэмэй докторнууд В. М. Сидельниковэй—«Сибириин эпическэ репертуар ба тэрэнэй онсо илгаа», Л. Е. Элиасовай—«Шэмээшэгүүдэй совет арадай дуун» гэжэ статьянууд оруулагданхай. «Ториин буряадай аман зохёол тухай» Ц. А. Дугар-Нимаевай, «Буряадай революционно ба шэнэ советскэ дуун» гэһэн И. Е. Тугутовай болон бусадай статьянууд удхаараа ехэ һонирхолтой.

Энэ ном хэлэ бэшэгэй багшанарта, зүүн зүгтэхинэй түүхэшэдтэ, уран зохёолшодто, үргэн олон уншагшадта, Буряадай литература болон аман үгын зохёолдо һонирхогшодто зорюулагдана.

Ю. Дылыков.

ШЭНЭ ТОСХОНОЙ ШАРАЙ

Тобшохоноор

✦ **Буряадай бүлэг уран зураашад Ленинградай уран зураашад нүхэд Васильев, Рейхид, Руднев гэгшэдтэй хамта творческо аяншалга хэжэ Байгал шадараар ябаһанаа һаяхан бусаба. Аяншалгада ябагшад Байгалай үзэсхэлэн һайхан байгаали тухай болон бусад материал суглуулһан байна.**

✦ **Улаан-Үдын асфальто-бетоной завод продукци гаргалгынгаа жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур 3000 тонно асфальт гаргаһан байна. Энэнь нёдондоной энэ үеынхиһөө 30 процентээр дээшэ болоно.**

✦ **Буряадаймнай ниислэл Улаан-Үдын трамвайн паркын хүдэлмэришэдэй коллектив трамвайн поезднуудые оньһожоруулһан аргаар угааха түхеэрэлгэ энэ жэл анха түрүүшынхеэ ашаглажа эхилбэ. Тэрэнь капроноор хэһэн хюузатай эрьелдэдэг дүрбэн барабан юм. Тэрэ барабанууд поездын хоорондуур ябаад гараха зуура уһа хаягдан, хюузанууд вагонуудые угаадаг байна.**

Манай Буряадай республикын Эхэ орондоо барилгын модо бүри ехээр үгэжэ байхын зорилгоор үшөө нэгэ шэнэ—Хурамхаанай леспромхоз бии болгоһон юм. Мүнөө эндэ барилгын модо бэлэдхэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа. Модо бэлэдхэгшэдэй тосхон Баргажан голой урда бэедэ—Майский гэжэ нютагта түбхинэнхэй. Леспромхоз байгуулагдажа эхилһээр гурбахан жэл болобо. Энэ үе соо ой тайгын гүн дунда заһагдаһан харгыгаар трактор, машинын хүнхинөөн үдэр һүни алгадгүй шэнхинэнэ.

Мэргэжэлтэдэй тооложо үзэһэнэй ёһоор, Хурамханай модон хэдэн арбаад жэлдэ хүрэхэ. Тиимэһээ эндэ саг зуурын хүдэлмэришэд ерэжэ бэшэ, харин шэнэ тосхон түхеэржэ, ажабайдалаа түбхинүүлхэ болоно ха юм.

...Гурбахан жэлэй тэндэ хооһон тала байһан газарта хүдэлмэришэдэй ехэ тосхон һуурижаад байна. Мүнөө томо һайхан гэрнүүдтэй гэн гоё гудамжа жэрынэ. Тос... тэг дунданьүйлсын шэмэг ... 16 байратай хоёр дабхар шэ... дон гэр һаяхан ашаглалгада ... Тус тосхон өөрын магазин, ... столовотой.

Хүдэлмэришэдэй үхибүүдэй ... ха найман жэлэй һургуули ... эндэ баригданхай. Ерэхэ жэл... һургуули арба нэгэн жэлэй ... дохоор хараалагдана. Модо ... хэ, түмэршэ, модошо дархаш... механическа томо цехүүдэй бай... дал сүм баригдажа дүүрээд, ... жэ эхилэнхэй. Энээнэй хаж... 150 тонно огородой эдеэ ха... овощехранилищи баригдаһан ... на. Һаяар эндэмнай 50 үхиб... байха ясли-саад ашаглалгада ... хэнь. Тосхоной ажалшадай ... хэндэ Ильичэй лампочка ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Майский тос... нэгэ үйлсэ харуулагдана.

В. Ником...

Сибириин түүхэтэ газарнуудаар

Арад алдар нэрыень мартаагүй

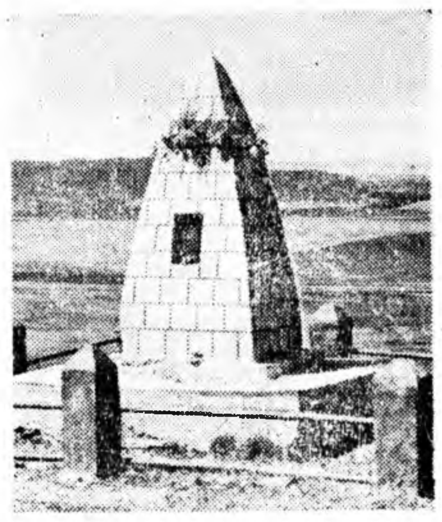

XIX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта уран зохёолшо, публицист Михаил Илларионович Михайлов революционно шүлэгүүдые бэшэдэг байһан. Тиимэ урятайгаар бэшэгдэһэн шүлэгүүдынь үнгэрһэн зуунай 60-аад онуудта зохёогдожо, тэрэнь Россин түрүү хүнүүдтэ һайшаагдадаг байгаа. Революционно ажал ябуулгынгаа, революционно урялайнгаа түлөө ородой уран зохёолшо 6 жэлээр сүлэлгэдэ, Сибирьтэ наһан соогоо байхаар шиидхэгдээ. М. И. Михайлов Н. Г. Чернышевскиин дүтын нүхэр байһан. Уран зохёолшо наһанайнгаа эсэс хүрэтэр тэрээнтэй нүхэсөө.

Хаанта засаг М. И. Михайловые Кадайн уурхай эльгээһэн юм. Тэндэ политическэ сүлэлгэдэ байһан хүн тусхай шанга байдалда байлгагдадаг байһан. 1865 ондо Кадайда Н. Г. Чернышевский сүлэлгэдэ байгаа һэн. Уран зохёолшо тэндэхи хашаланта байдал тэсэнгүй, уушханай ханяадаар үбшэлжэ, 1865 ондо 36-тайдаа наһа бараһан байха юм.

Тэрэ хүрэтэрөө өөрынгөө эхилһэн хэрэгтэ этигэжэ ябаа. Революционно шүлэг, статьянуудые бэшэһээр байгаа.

Тэрэнии ашанар, гушанарынь мартаагүй. Мүнөө Кадайн уурхай зуун жэлэй саада тээ ямар байгаа һэм, тиимэ бэшэ болоо. Энэ уурхай Шэтын областиин түрүү предприятинуудай нэгэн.

Кадай тосхоной һуурин зон уран зохёолшын хүүр дээрэ хүшөө табяа. Революционер-публицистын дурасхаал ёһолхоёо һурагшад, пенсионернүүд, хүдэлмэришэд болон алба хаагшад тэндэ ошоно. Тэрэнэй хүүр дээрэ баглаа сэсэг хододоо байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. И. Михайловай хүшөө.

И. Ярневский,
фотонь авторай.

„МОЛОТ"— РЕСПУБЛИКЫ... ЧЕМПИОН

Футболоор республикын ... һуури эзэлхын түлөө эхилһэн ... сөөн дүүрэбэ. Чемпионой нэрэ... до хүртэхын түлөө 15 команд... ба һарын туршада хоорондоо... даһан байна. Нааданай түр... хахадай дүүрэхэдэ «Электро... на», «Текстильщик», «Молот»... манданууд эрхимлэжэ, үнгэрэг... лэй чемпион—«Байкал» бү... футболистнуудые хожоһон юм...

Нааданай хоёрдохи хахадай... хэдэ, түрүүшын дүрбэ, табада... ринуудые эзэлһэн командану... гөөдүүлдэ шүүгдэхэгүйе ... ана-мана тулалдаһан байна. ... сооһоо «Молот», ЛВРЗ, «... машина» бүлгэмэйхид иланга... хээр наадаа. Дүн гаргахада «... бүлгэмэй команда 45 очкотой... жо, республикын чемпионой... хүртэбэ. Эрхимлэгшэдһээ ... очкогоор хожомдоһон «Эле... шина» бүлгэмэйхид хоёрдохи... эзэлээ. Улаан-Үдын ЛВРЗ-... болистнууд һүүлшын ... наадаяа һайжаруулжа, оло... той болоошье һаа, эрхимл... 1—2 очкогоор хожомдоо. ... эдэнэрнай гурбадахи һуури... баатай болоһон. Үнгэрэгшэ... чемпион—«Байкал» бүлгэм... манда энэ жэлдэ 40 очко... дүрбэдэхи һуури эзэлһэн ...

А. Иг...

Чемодантай хүн

Милициин сержант Будаевай нэгэ үдэшэлэн ажалайнгаа һүүлээр гэртээ ошожо ябатарнь, хүүгэдэй сэсэрлиг тээһээ һогтуу хүнэй абяан тэл-мэл дуулдаха шэнги болобо. «Мүнөөдэрнай ямар үдэр гээшэб. Һайндэр гэжэ үгы һааб зэ?» гээд сержант Будаев һанахатайгаа тэндэ, хүдэлмэришэдэй мүнгөө абаһан үдэр һэмнай гэжэ гэнтэ ухаандаа хадууба. Тиигэжэ һанахатаяа зэргэ, Даши-Нима Эрдынеевич заводой арадай дружинын штаб уруу сэхэ ошобо.

— Нүхэд! Хүүгэдэй сэсэрлиг соо һогтуу хүн бии. Хэн намтай ошолдохоб? — гээд милициин сержант үүдэ оромсоороо мэдээсэбэ.

— Бидэнэр, булта ошоё,—гэлдэн, тэндэ дежурлажа байһан заводой дизельнэ цехэй хүдэлмэришэд нүхэр Будаевай хойноһоо дахалдан гаража ерэнэ...

— Нүхэр, гэртээ харижа унтаха саг болоо!—гэлдэн, сэсэрлиг соо хэбтэһэн хүндэ тэдэнэр хандаба. «Яахаб даа. Хари гээ һаатнай ябаһуу» гэжэ хэлээд, тэрэ һогтуу хүн сэсэрлигһээ гаража ошоо һэн.

Дружиннигууд эндэһээ саашалжа ябатараа, һүниин харанхыда гартаа юумэ бариһан хүнэй бургаһан соо хоргодохые обёоржорхибо. Ошон гэһээнь: чемодантай нэгэ хүн хайшааашье тэрьелхэ мүрөө алдашанхай байба.

— Хаанаһаабши?

— Хүдөөһөө ерээб даа... түүгээд ябанаб.

Танигдаагүй хүнэй ... рюусахашье яахаб, теэд хор... донь һэжэг түрэһэн Будаев... гэршэлхэ ямар үнэмшэлгэ ... тайбта» гээд асууба.

— Ямаршье саарһа үгы...

— Чемодан соотнай юу... гэһэн асуудалда танигдааг... хүн харюу үгэжэ ядаба...

Эдэнэрэй штабта һаял оро... байтар, нэгэ эхэнэр ороод ...

— Яагаа һайн гээшэб... данииeм олоолсожо үга... баяртайб. Минии чемодана... ябахада, танигдаагүй энэ хү... ниием барилсаһуу гэжэ ... хаад, хабхар газарта ор... намһаа тэрьелшоо,—гэжэ С... хэлэбэ.

Хүнэй юумэ буляажа ... Гаврилов һаяар сүүдэй ур... хонь.

Улаан-Үдын Железнодоро... гүйсэдкомой милициин та... луу хүдэлмэрилэгшэ, ... Будаев хонжоо наймаашад... шадһаа олониитые нигэжэ... лалсажа ябадаг.

П. Сыром...

Редакторай түлөө
М. Н. НИМ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны редактора—23-67, зам. ... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—... отделов: сельскохозяйственного производства и парт... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и ... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологи... —24-74, советского строительства и быта—34-93, ... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и ... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография ... Бурятской АССР.

Н00550. Зак. № ...